

Tartu Riiklik Ülikool
Üldise Ajaloo Kateeder

ROBESPIERRE JA JAKOBIINID KUNINGA-
VÕIMU KUKUTAMISEST KUNI JAKOBIINI-
DE DIKTATUURI RAJAMISENI
(aug.1792 - juuni 1793)

Diplomitöö

Ojasaare, Vambola
Ajaloo-Keeleteaduskond
ajaloo osakond

Juhendaja: Dotsent J. Madisson

Tartu 1967

S i s s e j u h a t u s

Prantsusmaa sotsiaal-majanduslikku arengut tabas 18. saj. lõpul sügav kriis, mis ennustas aegunud feodaal-absolutistliku süsteemi hukku. 1789.- 1794.a. revolutsioon avas tee kujunevale kapitalistlikule ühiskonnale Prantsusmaal. "...1789. aasta revolutsioon oli 18. sajandi võit 17. sajandi üle".¹ Lenin nimetas seda Suureks Prantsuse revolutsiooniks: "Teda ei nimetata asjata suureks. Oma klassi heaks, kelle jaoks ta töötas, kodanluse heaks, saatis ta korra nii palju, et kogu 19. sajand, see sajand, mis andis tsivilisatsiooni ja kultuuri kogu inimkonnale, möödus Prantsuse revolutsiooni tähe all."²

Bastille' vallutamise tagajärjel ilma valgust näinud "Inimese ja kodaniku õiguste deklaratsioon" kuulutas küll uue ajastu algust, kuid tema printsipiidid varjusid 1791. a. konstitutsiooni taha. Revolutsiooni käigus hakkas üha määravam osa etendama Jakobiinide Klubi, kelle esindajana Maximilien Robespierre muutus revolutsiooni lahutamatuks osaks.

Käesoleva töö eesmärgiks on anda teatav ülevaade Jakobiinide Klubi ning tema poliitilise juhi Robespierre'i osast revolutsiooniliste sündmuste käigus kuningavõimu kukutamisest 1792. a. 10. aug. kuni 1793. a. 31. mai-2. juuni

¹ Karl Marx, Kodanlus ja kontrevolutsioon, Karl Marx ja Friedrich Engels, Valitud teosed kahes köites, 1., Tallinn, 1957, lk. 47

² V. J. Lenin, Rahva võitmisest vabaduse ja võrduse loosungitega, Teosed, 29. kd., lk. 342

ülestatõusuni. Lisaks Robespierre'i tegevusele, mida ei saa lahutada Jakobiinide Klubi arengust ja revolutsiooni käigust, on vähemal määral analüüsitud ka Marat' ja Dantoni tegevust. Robespierre kutsus võitlema tõe, vabaduse ja kodumaa eest. Nende printsiipide nimel propageeris ta 1792. a., et eelkõige on vaja purustada sisemine kontrrevolutsioon. Võitlus nende printsiipide eest jätkus 1792. a. 10. aug. võiduka ülestatõusuni, mis kukutas monarhia. Kuid see võitlus ei lakanud. 1793. a. hakkas Robespierre mõistma sanktioonide ja Pariisi seksioonide poliitilisi ja majanduslikke nõudmisi (olguigi ebaselgelt) ning liit nendega kindlustaski 31. mai - 2. juuni ülestatõusu võidu. Jakobiinid hakkasid rajama oma diktatuuri. "Tõeliste jakobiinide, 1793. aasta jakobiinide ajalooline suurus seisis selles, et nad olid "jakobiinid rahvaga", rahva revolutsioonilise enamusega, oma aja revolutsiooniliste, eesrindlike klassidega".¹

Antud töö koostamisel olid aluseks järgmised allikmaterjalid: Kogumik Konvendi, Pariisi Kommuuni ja Jakobiinide Klubi dekreetidest, istungite protokollidest ja kõnedest,² M. Robespierre'i³ ja Marat'⁴ valitud tööd nende kõnede, kirjade ja artiklitega.

Historiograafilistest töödest oli kõige suunavam

-
- ¹ V. I. Lenin, Kontrevolutsioon ando riikide ("Ihna rahvata jakobiinlasid"), Teosid, 24. köit, lk. 493
² Революционная пропаганда во Франции в эпоху Конвента (1792-1794), сборник документов и материалов, Москва, 1927
³ Максимилиан Робеспьер, Избранные произведения в трех томах, отв. ред. С. П. Волын, Москва, 1965
⁴ Жан-Поль Марат, Избранные произведения, том 1-3, Москва, 1956

V.G.Revunenkov'i ülevaade jakobiinide diktatuuri probleemidest¹, kusjuures ta annab lähtepunktid jakobiinide ja sanklõttide erinevuse ning omapärase kaksikvõimu mõistmiseks². Teistest historiograafilistest töödest omasid teatud väärtust A.Z.Manfredi artikkel Robespierre'ist³, V.A.Dunajevski historiograafiline ülevaade⁴, V.A.Gavrilitševi artikkel N.M.Lukinist⁵ ning Vertsmani artikkel Rousseau' mõjust jakobiinidele.⁶ Hinnatav on A.Soboul'i artikkel, kus ta analüüsib Rousseau' osa Robespierre'i ja jakobiinide vaadete kujunemisel ning toonitab vastuolu tekkimist nende vaadete vahel, näidates, et jakobiinide ideoloogia samaaegselt vastas Rousseau' õpetusele, kuid paratamatult ka ületas selle, kuna Rousseau' printsipiid jäid jakobiinide revolutsioonilisele tegevusele kitsaiks.⁷ Jakobiinide diktatuuri ük-

¹ В.Т. Ревуненков, Марксизм и проблема якобинской диктатуры (историографический очерк), Ленинград, 1965

² Sealsamas, lk. 146-147

³ А.З. Манфред, Сборы о Робеспierre, Очерки истории Франции XVIII-XI вв., Москва, 1961, lk. 59-107

⁴ В.А. Дунаевский, Великая французская революция в советской историографии (1917-1941 гг.), История и историки, историография всеобщей истории, Москва, 1966, м. 45-88

⁵ В.А. Табришвили, Н.М. Лукин и его роль в развитии советской историографии Великой французской революции, Французский ежегодник, 1964, Москва, 1965, lk. 254-273

⁶ Ч.Э. Верцман, Судьба и современная проблема мафия наследия Жак Жак Руссо, Французский ежегодник, 1962, Москва, 1963, lk. 29-60

⁷ Альбер Собыль, Руссо и якобинизм Французский ежегодник, 1964, Москва, 1965, lk. 35-49

sikprobleemidele pühendatud koguteosest on hinnatavam E.Z.Serebrjanskaja artikkel Robespierre'i vaadete kuju - nemisest.¹ Üldküsimesi valgustab A.M.Deborini uurimus.²

Ülevaate Prantsuse kodanlikust revolutsioonist annab A.Z.Manfredi vastav teos,³ kuid spetsiaalselt käsitleb vastavat perioodi V.P.Volgini ja J.V.Tarle toimetatud teaduslik väljaanne, mis küll on kohati vananenud, kuid annab rikkaliku üldkäsitluse.⁴ Pariisi sankülottide lauliku A.Soboul'i uurimus on originaalne ning annab põhjaliku materjali sankülottide revolutsioonilisest tegevusest.⁵ Üksikasjalikult käsitleb 1793.a.31.mai-2.juuni ülestõusu A.V.Gordon.⁶ Põhjalik on N.M.Lukini uurimus Robespierre'i kohta, kuigi see on teatud määral vananenud.⁷

¹ Э.З.Серебрянская, Об эволюции мировоззрения М. Робеспьера, Из истории якобинской диктатуры, Труды Ленинградской научной конференции по истории якобинской диктатуры, Одесса, 1962, кн. 263 - 316

² А.М. Деборин, Социально-политические условия нового времени, Т. 1., Москва, 1958

³ А.З. Манфред, Великая французская буржуазная революция XVIII века, Москва, 1956

⁴ Французская буржуазная революция 1789-1794, под ред. В.П. Волгина и Э.В. Парли, Москва-Ленинград, 1941

⁵ Альбер Собуль, Парижские санкюоты во время якобинской диктатуры, народное движение и революционное правительство 2 июня 1793 года - 9 Термидора II года, Москва, 1966

⁶ А.В. Гордон, Роль парижских санкюотов и их центрального революционного комитета в восстании 31 мая - 2 июня 1793 г., Французский историк, 1963, Москва, 1964, кн. 41 - 61

⁷ Н.М. Лукин, Максимилиан Робеспьер, Избранные труды, Том I, Москва, 1960, кн. 15 - 156

Käesolev diplomitöö koosneb 4 peatükist, kusjuures 1. ja 2. peatükk moodustavad üldise sissejuhatuse 3. ja 4. peatüki põhiprobleemidele. 1. peatükk annab sissejuhatuse revolutsioonilening käsitleb üldiselt selle arengut Asutava Kogu perioodil. See peatükk annab ülevaate Jakobiinide Klubi tekkimisest, arengust ning Robespierre'i revolutsioonilise tee algusest.

2. peatükk annab ülevaate Jakobiinide Klubi ja Robespierre'i osast revolutsiooni käigus alates Seadusandliku Kogu avamisest 1791. a. oktoobris kuni kuningavõimu kukutamiseni 1792. a. 10. aug.

3. peatükk annab ülevaate järgmistest probleemidest 10. aug. kuni 1793. a. alguseni (kuninga hukkamiseni): revolutsioonilise Pariisi Kommuuni ning tema sektsioonide osa, sankulottide organisatsioonid ning nende võitlus, võitluse teravnemine jakobiinide ja žirondiinide vahel ning Robespierre'i ja Marat' osa selles võitluses.

4. peatükk käsitleb sankulottide poliitilist ja sotsiaalset võitlust, jakobiinide lähenemist nendele ning 31. mai - 2. juuni 1793. a. ülestõusu ettevalmistamist ja läbi viimist. Lühidalt on puudutatud ka 1793. a. konstitutsiooni.

Jakobiinide revolutsioonilis-demokraatliku diktatuuri kujunemine, kindlustamine ning hukkumine ei kuulu enam selle töö raamidesse.

Prantsuse kodanlik revolutsioon küll lõppes, kuid Lenini järgi ta "...võitis ikkagi, sest ta andis kogu maailmale sellised kodanliku demokraatia, kodanliku vabaduse alussambad, mida oli juba võimatu likvideerida."¹

V. J. Lenin, Rahva võitmisest, lk. 342

1. p e a t ü k k

REVOLUTSIOON JA JAKOBIINIDE KLUBI ASUTAVA KOGU PERIOODIL

18.saj.lõpuks kujunesid Prantsusmaal välja kõik eel-
dused kodanlikuks revolutsiooniks. Prantsusmaa feodaal-ab-
solutistliku korra raamides olid pikkaajaks arenenud ja väl-
ja kujunenud kapitalistliku formatsiooni elemendid, oli väl-
ja kujunenud revolutsiooniline situatsioon. Feodaalsed toot-
missuhted pidurdasid maa majanduslikku arengut. Selle vastu-
olu kõrvaldamiseks oli vaja revolutsiooni.

Majanduslikelt suhetelt oli Prantsusmaa agraarmaa.
Prantsusmaa elanike arv oli 26 miljonit (1789.a.)¹, millest
talupojad moodustasid umbes 90%². Kapitalistlikud suhted
Prantsusmaa külas kujunesid esialgu aeglaselt. Kuna feo-
daalsuhted püsivad kõige kindlamalt põllumajanduses, siis
sai algava revolutsiooni põhiküsimuseks just agraarküsi-
mus.

Suuremateks maaomanikeks olid kuningas, aadlikud
ja vaimulikud. Privilegeeritud klassidele kuulusid tohu-
tud maavaldused: umbes 80% kogu riigi heinamaadest, met-
sadest ja tiikidest³ ning umbes 13 - 50% põllumaast⁴.
Talupoegadele kuulus umbes 23 - 60% künnimaast⁵.

¹ Французская революция, к. 2

² А.Б. Манфре, Революция, к. 5

³ Сеальсамас, к. 6

⁴ Н.М. Дукис, к. 17

⁵ Сеальсамас

Kuigi talupoegade isiklik pärisorjuslik sõltuvus hakkas pikkamööda kaduma, pidurdasid feodaalkoormised kapitalistlike elementide sissetungi põllumajandusse. Senjõraalsed kohustused viisid talupoegade eksploateerimise astme väga kõrgele, millele aitas kaasa kirikukümnise ja riigimaksude maksmine. Raskeimaks nende hulgast olid taille ja soolamaks (gabelle), mille tagajärjel paljud talupojad täielikult laostusid.

Prantsusmaa põllumajanduses olid ülekaalus vaikeomanikud. Nii kasutasid Kirde- ja Lõuna-Prantsusmaa mõningates piirkondades 75% talupoegadest-maavaldajatest maatükke suurusega alla ühe hektari¹. Maaomanike arv revolutsiooni eelõhtul oli umbes 4 miljonit².

18. saj. teisel poolel hakkasid üha kiiremini ka Prantsusmaakulasse sisse tungima kapitalistlikud suhted. Osa aadlikest hakkasid praktiseerima kapitalistlikku tootmist. Talupoegade diferentseerumine tegi 18. saj. lõpuks suuri edusamme. Kuid sellega käis kaasas talupoegade eksploateerimise tugevnemine, nn. "feodaalne reaktsioon", mis aga omakorda teravdas talupoegade rahulolematust ja kutsus esile massilisi väljaastumisi.

Kapitalistlike elementide areng tegi suuremaid edusamme tootuses, kuigi feodaal-absolutistlik süsteem kitsendas tugevalt selle arengut. Prantsusmaa tööstuslik-kaubanduslik areng jäi tunduvalt maha Inglismaast. Edukamalt hakkas arenema puuvillatööstus. Kõrvuti tsentraliseeritud manufak-

¹ Французская революция, кн. 3
2 Н. М. Лыков, кн. 17

tuuridega hakkasid laialdaselt levima detsentraliseeritud manufaktuurid. Koos tööstuse arenguga Bordeaux' ja Marseille' linnas ning sealsetes piirkondades hakkab tööstuslik tootmine edenema ka Põhja-Prantsusmaa linnades ja külades, eriti aga kalevi- ja puuvillatööstus. Siiditootmise keskuseks kujunes Lyon. 1789. aastaks ulatus tööstusliku tööga tegelevate inimeste arv 3 miljonile¹ (andmed on võib-olla suurendatud). Pikkamööda hakati ka manufaktuurides rakendada algelisi masinaid, eelkõige tekstiilitööstuses. Nii kasutati Louis XVI viimastel valitsemisaastatel puuvillatööstuse piirkondades enam kui 900 ketrusmasinat "Jenny"². Enzaine'i soekaevandustes oli rakendatud toole 12 aurumasinat³.

Suureks kaubanduslik-tööstuslikuks keskuseks kujunes Pariis. Seal võis täheldada manufaktuuride eriti jõudsat arengut. 1791. a. elas Pariisis umbes 600 tuhat inimest, nendest 62743 palgatöölist. Oletatakse, et koos naiste ja lastega moodustas tööliste üldarv 1791. a. 293820 inimest⁴.

Enamik manufaktuure olid väikesed. Linnades töötas kapitalistlikus manufaktuuris 10, 30, 50 ja isegi kuni 100 inimest⁵. Suuremaid ettevõtteid esines väga harva. Nii oli näiteks Pariisis mõningate tekstiilitööstuse harudes suurmanufaktuure, kus töötas 800, 500, 415, 314, 300, 279 töölist, kuid 1791. a. Pariisi ettevõtete keskmiseks tööliste ar-

¹ Французская революция, к. 5

² Sealsamas, к. 6

³ А. С. Мануфактур, Революция, к. 11

⁴ Французская революция, к. 6

⁵ Sealsamas

vyks oli 16,6 töölist.¹

Ka kaubanduse arengut pidurdas tugevasti feodaal-
parisorjuslik kord. Valiskaubandus oli monopoliseeritud
kitsa ringkonna kätte, sisekaubanduse arengut ning üht-
se rahvusliku turu väljakujunemist pidurdasid arvukad
feodaalsed kitsendused (sisetollid jne.)

Seega valitsevad tootmissuhted olid tugevalt maha
jäänud vana ühiskonna rüpes välja kujunenud tootlike jõu-
dude arengust. See oligi revolutsiooni moodapääsmatuse põ-
hiliseks tingimuseks.

Prantsusmaal oli säilinud ühiskonna feodaalne jao-
tus kolmeks seisuseks. Esimese seisuse - vaimulikkonna hul-
ka kuulus umbes 130 tuhat inimest, teise seisuse - aadli
moodustas umbes 140 tuhat inimest. Kõik ülejäänud, kes ei
kuulunud privilegeeritud seisuste hulka, moodustasid kol-
manda seisuse : talupojad, käsitöölised, töölised, linnakeh-
vistu, kodanlus. Kodanlus moodustas nende hulgast kõige or-
ganiseerituma sotsiaalse rühmituse. Kolmas seisus oli oma
koosseisult äärmiselt ebahöhne. Kui lugeda privilegeeri-
tud seisuste hulka kuuluvaks umbes 600 tuhat inimest, siis
sotsiaalse ja poliitilise ebavõrdsuse ilmekaks näiteks
võib lugeda õigusteta massi suhet privilegeeritutesse -
25,4 : 0,6² Vastuolud kolmanda seisuse ja privilegeeri-
tud seisuste vahel saavutasid äärmise teravuse.

Iganenud feodaalsuhted pidurdasid kapitalistlike

¹ Г. М. Завар, Обществу "Смена", Москва, 1961, лк. 27
² Промышленная революция, лк. 2

elementide arenemist nii tööstuses, põllumajanduses kui ka kaubanduses. Kuigi kolmas seisus moodustas umbes 96% kogu maa elanikkonnast, ei olnud tal poliitilisi õigusi ning selle seisuse kõik sotsiaalsed kihid olid huvitatud feodaal-absolutistliku korra hävitamisest.

Revolutsioonilise situatsiooni väljakujunemist soodustas 1787. a. Prantsusmaal tabanud majanduskriis, mis näitas ilmekalt feodaal-absolutistliku korra üldist kriisi. Selleks ajaks lõppes tööstuslik ja kaubanduslik tõus. Tööstuslik-kaubanduslik kriis hakkas ilmnema peale uue kaubanduskokkuleppe sõlmimist Inglismaaga, esialgu puuvillase ja villase riide tootmise piirkondades Normandias ja Kirde-Prantsusmaal. Nende piirkondade manufaktuurid ei suutnud võistelda Inglismaa toodanguga, kuigi sealne vabrikuline tootmine tegi alles oma esimesi edusamme. Kriis haaras 1789. a. kogu Prantsusmaa. See tõi endaga kaasa tootmise vähenemise, tööliste vallandamise ning nende tootasu languse. Nii oli 1788. a. lõpuks Lyonis 25000 töötut siidikangrut¹, kuna Pariisis oli töötada kolmandik linna elanikkonnast².

Kriis tabas ka põllumajandust. 1788. a. maad tabanud põllukultuuride ja viinamarjaistanduste ikaldus laostas tuhandeid talupoegi. Agraarküsimuse kui revolutsiooni põhiküsimuse lahendamine oleks tähendanud ühtlasi ka privilegeritud seisuste poliitilise jõu purustamist.

¹ Французская революция, к. 3 в

² Всемирная история, том VI, Москва, 1959, к. 18

Samal perioodil süvenes ka finantskriis. Valitsev aparaat seisis finantskatastroofi äärel, pankrot näis mööda pääsmatuna.

Prantsusmaa majandust tabanud kriis teravdas järsult kogu töötava rahva häda ja viletsust ning tõi endaga kaasa rahvahulkade aktiivsuse tunduva tõusu. See ilmnis talupoegade ja tööliste liikumise elavnemises, eriti peale 1788. aasta ikaldust, kui talurahva ülestõusud puhkesid riigi mitmetes piirkondades.

Valitsevaid klasse tabanud kriis, nende võimetus valitseda vana viisi, finantskriis ning rahvahulkade aktiivsuse kasv sundisid neid raskest olukorrast väljapääsu otsima. Kuningas oli sunnitud kokku kutsuma Generaalstaadid, keda polnud 175 aasta jooksul kokku kutsutud, seega alates 1614. aastast.

Generaalstaatide valimistega kaasus talurahva ülestõusude ja tööliste rahutuste uus laine, toorahva poliitiline aktiivsus kasvas. Kodanlus püüdis seda revolutsioonilist liikumist kasutada oma huvides, oma poliitiliste eesmärkide taotlemiseks. 18. saj. ei olnud kodanlus ühtne klass. Kodanlus asus revolutsiooni etteotsa, et seda oma huvides ära kasutada! 1789. a. oli kodanlus liidus rahvaga monarhia vastu, aadli ja valitseva kiriku vastu!¹

Tööliste väljaastumistest omas suuremat tähtsust Pariisi eeslinnade Saint-Antoine'i ja Saint-Marcel' tööliste ülestõus 1789. a. aprilli lõpus, mis esialgselt oli suu-

¹ K. Marx, Kodanlus, lk. 47

natud Pariisi töösturite Reveilloni ja Hanriot' vastu, kuid millest kasvas välja verine kokkupõrge sõjaväeosa - dega, kes tööliste organiseerimata ja halvasti relvasta - tud väljaastumise maha surusid.

5.mail 1789.a. avati Versailles's pidulikult Gene - raalstaadid. Kuigi kolmanda seisuse saadikute arvu oli suurendatud kahekordseks (privilegeeritud seisused va - lisid 300, kolmas seisus - 600 saadikut) ning linnade va - limisfunktsioone oli laiendatud, ei oleks see endise sei - suste kaupa hääletamise korra puhul omanud kolmandale seisusele mingit tähtsust, sest privilegeeritud seisused oleksid olnud arvulises ülekaalus kaks ühe vastu¹.

Tegelikult kavatsesid kuningas ja privilegeeritud ladvik piirata Generaalstaatide tegevust, andes talle üks - nes nõuandva organi funktsioonid ning otsustades teda ka - sutada peamiselt finantsküsimuste lahendamisel. Siit saigi alguse kolmanda seisuse vastupanu: nad hakkasid taotlema Generaalstaatide muutmist seadusandlikuks organiks. Kuna küsimus hääletamise korra kohta jäi viljatute arutluste tulemusel lahtiseks, otsustasid kolmanda seisuse saadikud ise kontrollida saadikute volitusi.

17.juunil 1789.a. kuulutasid kolmanda seisuse saadi - kud end Rahvuskoguks. Valitsus püüdis Rahvuskogu tegevust nurja ajada, olles hirmutatud 17.juuni revolutsioonilis - test sündmustest. 20.juunil kogunesid Rahvuskogu saadi - kud tühja pallimängusaali ning töötasid pidulikult en - ne mitte laiali minna, kui konstitutsioon on välja töötatud.

¹ Французская революция, кн. 43

Rahvuskogu leidis täielikku toetust rahvahulkadelt. Generaalstaatide kuninglikul istungil ei allunud kolmanda seisuse saadikud kuninga korraldustele ning jätkasid oma istungeid. Kuna Rahvuskogu toetasid Pariisi rahvahulga ja ning sõjavägi, mis näitas algava revolutsioonilise võitluse üldrahvalikku iseloomu, siis kuulutas Rahvuskogu end 9. juulil Asutavaks Koguks.

Kuningas ja teda toetavad ringkonnad hakkasid teema ettevalmistusi Asutava Kogu hävitamiseks. Kõigepealt tagandati kodanlikes ringkondades väga populaarne minister Necker ning asendati ta reaktsioonilise de Breteuil'ga. See sai Pariisi elanikkonna ülestõusu ajendiks. 12. juulil toimusid esimesed kokkupõrked kuningale ustava sõjaväega. Rahvas relvastus. Prantslastest sõdurid läksid ülestõusnud rahva poole üle, vastupanu avaldasid ainult välismaistest palgasõduritest koosnevad väed. 13. juulil moodustati rahvuskaart. 14. juulil oli peaaegu kogu Pariis peale Bastille' kindluse ülestõusnud rahva võimuses. Kuid rahvast ähvardasid Bastille' kahurid, mis olid suunatud Saint-Antoine'i eeslinna poole - viimane ähvardav kindlus valitsuse käsutuses Pariisis. 14. juulil vallutasid rahvahulgad koos nendega ühinenud sõdurite-suurtükiväelastega Bastille'.

Võidukas ülestõus Pariisis tähistas revolutsiooni algust. Kuningal tuli seda arvestada ning ta tunnistas esialgu oma lüüasaamist. Necker tuli uuesti võimule, kuningal tuli tunnistada Rahvuskogu otsuseid.

Pariisist kandus revolutsioon üle kogu maa. Algas nn. "munitsipaalne" revolutsioon, mille tagajärjel likvideeriti provintsilinnades vanad võimuorganid ja reorganiseeriti valitsemissüsteem. Kuid võimu haaras enda kätte konstitutsioonilis-monarhistliku suurkodanluse esindajad.

Bastille' vallutamine andis võimsa tõuke talurahvaliidkumisele. Talupojad relvastusid kõige kättesaadavaga, keeldusid kandmast feodaalkoormisi, hävitasid mõisu ning põletasid feodaalkohustuste kohta käivaid dokumente jm. Privilegeritud klassid tundsid "suurt hirmu" selle võimsa talurahvaliidkumise ees, mille eesmärgiks oli vabanemine feodaalsest sõltuvusest.

Sellega pidi arvestama ka Asutav Kogu, see sundis teda kiiresti tegelema maaküsimusega. 4. - 11. aug. Asutava Kogu dekreedid nägid ette talupoegade feodaalkoormistest vabanemise väljaostmise teel. Kuid väljaostumaksu suuruse määramisel, mis oli talupoegadele vastuvõetamatu, arvestasid aadel ja kodanlus oma klassihuvisid, kuna maa oli nende rikastumise allikaks. Seega ei saanud need dekreedid talupoegi rahuldada ning talurahvaliidkumine ei vaibunud.

Seega Bastille' vallutamine, talurahvaliidkumine ja "munitsipaalne revolutsioon" andis tegeliku võimu Prantsusmaal kodanluse kätte. Kodanluse kätte läks ka revolutsiooni relvastatud jõud - rahvuskaart, mille ülemaks määrati markii Lafayette.

Asutav Kogu asus välja töötama Prantsusmaa konstitutsiooni, mille aluseks pidid saama Ameerika Ühendriikide

"sõltumatuse deklaratsiooni" eeskujul koostatud "Inimese ja kodaniku õiguste deklaratsiooni" põhimõtted: seisuste kaotamine, võrdõiguslikkus seaduse ees jne. 26. aug. 1789. aastal võttis Asutav Kogu pidulikult vastu deklaratsiooni. See oli julge, revolutsiooniline väljakutse vanale, feodaalsele maailmale - kõik inimesed sünnivad vabadena ja õiguste suhtes võrdseina ning jäävadki selleks. Deklaratsioonis väljakuulutatud vabaduse, võrdsuse, vendluse ja rahva suveräänsuse ideed said revolutsiooni lipukirjaks. Kuid deklaratsioon kinnitas ka kodanliku korra alused, kuulutas eraomandi puutumatuks ja pühaks ning lõi sellega eksploateerimise uued vormid - kapitalistliku eksploateerimise.

Kuid sügav vastuolu "Inimese ja kodaniku õiguste deklaratsiooni" demokraatlike printsiipide ja Asutava Kogu poliitilise tegevuse vahel ilmnis peagi valimissüsteemi projekti väljatöötamisel. Siin avaldus Asutava Kogu sotsiaalne koosseis ja tema poliitilised rühmitused. Äärmised rojalistid, kes pooldasid feodaal-absolutistlikku korda, moodustasid selgelt kontrrevolutsioonilise rühmituse eesotsas Cazales' ja krahv Montlosier'ga. Mõõdukad rojalistid, keda juhtisid Munier, Clermont-Tonnerre jt., olid küll vormiliselt nõus konstitutsioonilise monarhiaga (pooldasid kuninga absoluutset vetoõigust ja aristokraatlikku kahekojalist parlamenti), kuid olid alati valmis liitu astuma äärmiste rojalistidega. Suurem osa kolmanda seisuse esindajaid pooldas konstitutsioonilist mo-

narhiat, kaitstes suurkodanluse ja liberaalse aadli huve. Nende arvates oli revolutsioon saavutanud lõpliku võidu ning tema edasine areng oleks ohtlik. Vasakpoolse tiiva moodustasid demokraatia pooldajad, kus tähtsat osa etendas Maximilien Robespierre.

Kuningas, kontrrevolutsiooniline õukonnapartei ja äärmised rojalistid valmistasid agaralt ette kontrrevolutsioonilist riigipööret. Kuningas ei kinnitanud "Inimese ja kodanike õiguste deklaratsiooni" ega augustidekreete. See kontrrevolutsiooniline tegevus põhjustas rahva väljaastumise 5.-6. okt. 1789. a., mis päästis Asutava Kogu laialisaatmisest.

Kuid Asutav Kogu püüdis igati takistada rahvahulka iseseisvat poliitilist väljaastumist. Selleks kuulutas ta välja nn. sõjaseaduse, mis lubas kasutada relevantatud jõude rahva rahutuste mahasurumiseks. Sellel eesmärgil töötati välja ka tsensuslik valimissüsteem, mille alusel kodanikud jagati varandusliku seisundi järgi "aktiivseteks" ja "passiivseteks". Seega muudeti revolutsiooni tõeliselt aktiivsed kodanikud juriidiliselt "passiivseteks". Rahvuskaardi koosseisust võisid osavõtta ainult "aktiivsed" kodanikud. Tsensusliku valimissüsteemi järgi piirdus "aktiivsete" kodanike arv umbes 4,3 miljoniga¹.

Aastatel 1789.-1791. kehtestas Asutav Kogu reaforme, mis kindlustasid Prantsusmaal kodanliku korra alu-

¹ A. B. Манфред, Революция, л. 97

seid. Finantskriisist ülesaamiseks konfiskeeriti kirikumaad ning lasti välja riiklikud maksukohustused, m. assignaadid. Vastava dekreediga kuulutati kirikumaad rahvuslikuks varaks ja lasti müügile.

Asutav Kogu teostas riigi uue administratiivse korralduse, mille kohaselt Prantsusmaa jagunes 83 departemanguks.

Administratiivsed ümberkorraldused viidi läbi ka Pariisis. 1789. a. loodud Pariisi distriktid kaotati Asutava Kogu 1790. a. 21. mai-27. juuni dekreetidega ning asendati 48 sektsiooniga. Esiialgu piirdusid sektsioonide ülesanded ainult valimiste läbiviimisega, muudel juhtudel koguneti harva. Nii toimus Posti sektsioonis ajavahemikul 1790. a. 4. detsembrist kuni 1792. a. 25. juunini 50 istungit. Kuna sektsioonid kippusid tegelema ka üldpoliitiliste küsimustega, siis muudeti nad Asutava Kogu dekreetidega 18.-22. maist 1791. a. lihtsateks haldusüksusteks. Ajavahemikul 30. maist kuni 9. sept. 1791. a. koguneti Posti sektsioonis ainult 6 korda.¹

Kõik need ümberkorraldused viidi läbi kodanluse huvides. Kuid kodanluse huvides võeti vastu ka seadused, mis olid suunatud tekkiva töölisklassi vastu. 1791. a. võeti vastu Le Chapelier' seadus, et takistada tööliste streigivõitlust ning nende poliitiliste ühingute kujunemist.

1791. a. võeti Prantsusmaal vastu konstitutsioon, mille järgi kehtestati riigis konstitutsiooniline mo-

¹ А. Собыев, Саксония, №. 287-288

narhia. Kõrgem täidesaatev võim kuulus selle järgi kuningale, kõrgem seadusandlik võim - Seadusandlikule Kogule. Valimisõiguse said ainult "aktiivsed" kodanikud, moodustades vähem kui 20% elanikkonnast.¹ See oli võitnud kodanluse klassiolemust väljendav konstitutsioon, kuid võrreldes feodaal-absolutistliku süsteemiga kandis ta progressiivset iseloomu.

* * *

Revolutsiooniaastatel etendasid Prantsusmaa poliitilises elus tähtsat osa mitmesugused poliitilised klubid. Kõik tähtsamad revolutsioonilised sündmused kajastusid ka nende klubide tegevuses ning peegeldusid vastavalt klubi iseloomust määratletud suunitlusega tagasi. Kõige suuremat tähtsust omasid Jakobiinide Klubi ja Kordelejeede Klubi.

Jakobiinide Klubi tegi revolutsiooni käigus läbi põhjaliku evolutsiooni. Tema eelkäijaks oli 1789.a. asutatud Bretagne'i Klubi, mille asutasid Bretagne'i kolmanda seisuse saadikud, kes pooldasid konstitutsioonilist monarhiat. Klubiga liitusid varsti ka kolmanda seisuse saadikud teistest provintsidest. 23. juuniks 1789.a. oli klubil liikmeid juba umbes 150 inimest.² Klubi tegevusest võtsid osa ka mõned liberaalsed aadlikud. Seoses Asutava Kogu ümberasumisega Versailles'ist Pariisi oktoobrisündmuste tulemusel saabus sinna ka Bretagne'i Klubi. Parii -

S

¹ Всенародная сеть, кн. 27

² Французская революция, кн. 84

sis asutasid selle liikmed ühingu - "Konstitutsiooni Sõp-
rade Ühingu", mida hakati hüüdma Jakobiinide Klubiks püha
Jakobi kloostri järgi, kus toimusid klubi liikmete istun-
gid. Kõrge liikmemaksu (sisseastumismaks 12 livri ja aas-
tamaks 24 livri) tõttu jäi Jakobiinide Klubi 1789.-1791.
aastani laiadest rahvahulkadest eraldatuks. Esiolgu moo-
dustasid klubi liikmeskonna kodanluse progressiivse osa
ja intelligentsi esindajad. Kuid klubi liikmeteks oli ka
aristokraatia ja vaimulike esindajaid, kes pooldasid kons-
titutsiooni. 1790.a. sügisel oli Jakobiinide Klubis um-
bes 1100 liiget. Jakobiinide Klubi ei piirdunud ainult Pa-
riisiga, ta omas filiaale provintssides, mille eesotsas sei-
sid tavaliselt advokaadid, ametnikud või kohalikud tead-
lased. Klubi provintsiorganisatsioonide kasvust ning tema
mõju laienemisest annab tunnistust filiaalide arvu suu-
renemine: 1790.a. juunis - umbes 100 filiaali, augustis -
152, 1791.a. alguses - 227, juunis - 406.¹

1790.a. kevadel asutasid osa Jakobiinide Klubi liik-
meid - Lafayette, Sieyès, Condorcet ja Mirabeau - uue po-
liitilise klubi "1789. aasta ühingu". See kujutas endast
suletud organisatsiooni piiratud liikmete arvuga ning
veelgi kõrgema liikmemaksuga kui jakobiinidel. Sinna kuu-
lusid peamiselt suurbodanluse esindajad.

1790.a. suvel hakkasid Pariisis tekkima rahvaühin-
gud, koondades peamiselt neid kodanikke, kes olid valimis-
õigusest ilma jäetud. Sektsioonide rahvaühingud olid pea-
miselt "passiivsete" kodanike kogunemiskohaks. Nende koos-
tis oli võrdlemisi demokraatliku suunaga. Rahvaklubide ra-

¹ Французская революция, к. 26

jamisel etendasid tähtsat osa Marat, Robert jt.¹

Kõrvuti Jakobiinide Klubiga etendas revolutsiooni käigus suurt poliitilist osa Kordeljeede Klubi, mida ametlikult nimetati Inimese ja Kodaniku Õiguste Sõprade Ühinguks. Klubi moodustati 1780. a. Tema tuntumateks liikmeteks olid Marat, Danton, Hebert, Desmoulins jt. Enamik klubi liikmetest pooldasid üldise valimisõiguse sisseseadmist.

1790. a. moodustati esialgsest kinnisest intelligentside ringist demokraatliku kallakuga Tõe Sõprade Föderatsioon. Selle liikumise jätkuks oli "pööraste" väljaastumine.

Nendest poliitilistest klubidest suutis kõige paremini rahva nõudmisi arvestada ning temaga kaasa minna Jakobiinide Klubi. Tohutut osa etendas siin 1790. a. klubi esimeheks valitud Maximilien Robespierre.

Maximilien Robespierre sündis 6. mail 1758. a. Arras' linnas Artois' provintsis advokaadi perekonnas. Varases nooruses kaotas ta oma vanemad. Ta õppis esialgu kohalikus gümnaasiumis, hiljem õnnestus tal saada stipendiumi õppimiseks Pariisis Louis Suure kolleegis, kust võis astuda ülikooli juriidilisse osakonda. See õppeasutus oli klassikalise iseloomuga. Seal tärkaski Robespierre'i elav huvi ühiskondlike küsimuste vastu. Oli ta ju pärit väikekodanlikust sotsiaalsest kihist, mis juba oma olemuselt oli vaenulik nii feodaalaristokraatia kui ka suurko-

1) Французская революция, кн. 27

danluse vastu¹.

Suurt mõju avaldasid talle Prantsuse valgustajad - humanistid, eriti aga Rousseau, kes oli Robespierre'ile vaieldamatuks autoriteediks². Hiljem, kui Robespierre'ist oli saanud Jakobiinide Klubi tunnustatud juht, ilmnes Rousseau' mõju jakobiinidele kogu nende revolutsioonilises tegevuses. Rousseau'lt said nad idee üldise valimisõiguse propageerimiseks, temalt leidsid nad kinnitust ka revolutsioonilise diktatuuri kasuks. Rousseau oli Robespierre'i jaoks "vabaduse geenius", "inimkonna tõeline sõber"³. Rousseau teosed olid jakobiinidele "...ideoloogiliseks arsenaliks..." Kuid jakobiinid laksid paratamatult kaugemale Rousseau' õpetuse abstraktsetest ja utoopilistest printsiipidest.⁴ Oma kõnes Jakobiinide Klubis nimetas Robespierre Rousseau'd selle aja kuulsate inimeste hulgast tõeliseks filosoofiks.⁵

Robespierre asus peale klassikalise kooli lõpetamist õppima õigusteadust. Peale seda töötas ta kolm aastat Pariisi parlamendi prokurööri juures, seejärel pöördus taga

¹ А. Собыль, Робеспьер и народное движение в 1793-1794 годах, Из истории Великой французской революции 1789-1794 годов и революции 1848 года во Франции, Москва, 1960, к. 135

² В. П. Воронин, Развитие общественной мысли во Франции в XVIII веке, Москва, 1958, к. 238

³ Сенармас, к. 245

⁴ А. Собыль, Руссо и якобинизм, к. 48-49

⁵ М. Робеспьер 1., к. 234

si kodukanti. Seal ei peljanud te välja astuda vaeste ja süütute kaitseks selle maailma vägevate vastu.

1788. a. Generaalstaatide valimiste eel avaldas Robespierre brošüüri, milles ta peab hädavajalikuks reformide läbiviimist Artois' provintsistaatides, kuna seal ei olnud esindatud kolmas seisus. Need vägivallale ja kuritervitustele toetuvad provintsistaadid ei tohi kauem eksisteerida oma esialgsel kujul. Robespierre võttis vaatluse alla ka provintsi talupoegade vaese olukorra.¹

See brošüür sai tohutu menu osaliseks ning alates sellest hakati rääkima Robespierre'i kandidatuurist Generaalstaatidesse. Arras' linna kolmanda seisuse saadikuna valiti ta Generaalstaatide koosseisu. See saigi tema elu pöördpunktiks.

Oma Asutavas Kogus peetud kõnedega hakkas Robespierre'i populaarsus jõudsasti kasvama, kuna ta kutsus võitlusele Prantsusmaa kodanlik-demokraatlike ümberkorralduste eest. Ta hakkas etendama silmapaistvat osa Asutava Kogu kodanlike demokraatide seas. Robespierre'i revolutsiooniliste vaadete kujunemisele aitas palju kaasa Bastille' vallutamine. Nende sündmuste põhjal ta mõistis, kes võib olla põhiliseks revolutsiooni liikumapanevaks jõuks ning kellelt tuleb õppida.

Robespierre astus energiliselt välja konstitutsiooniliste aristokraatide vastu, kes nõudsid kuningale piiramatut õigust kuulutada sõda ja sõlmida rahu, kes pooldasid ku-

¹ H. M. Lyane, lk. 30-31

ningale absoluutse vetoõiguse andmist.

Rousseau' õpilasena astus Robespierre aktiivselt väl- ja üldise valimisõiguse eest ning tsensusliku valimissüsteemi kehtestamise vastu. 11.aug. 1791.a. ründab ta Rahvuskogus teravalt tsensusliku valimissüsteemi pooldajaid. Robespierre märgib, et privilegeeritute asemele on ilmunud teine klass ning ründab neid, kes peavad tsensust sõltumatus ja aususe garantiiks. Ta väidab, et ei saa mõõta ausesust ning talenti varandusliku mõõdupuuga, taganemata "Inimese ja kodaniku õiguste deklaratsiooni" põhiprintsiipidest. Robespierre heidab oma vastastele ette seisukohta, et ainult rikas võib armastada oma kodumaad, heidab ette seda ebaõiglust, mis jätab suure enamuse Prantsusmaa kodanikest ilma aktiivse valimisõigusest, mainides, et sellest oleks ilma jäänud isegi inimese valgustaja Rousseau.¹

Demokraatlike printsiipide kaitsjana esines Robespierre Rahvuskogus ka 22.aug.1791.a., nõudes, et igale kodanikule jääks õigus oma seisukohtade avaldamiseks trükkis, ilma et ta langeks tagakiusamise ohvriks.²

Oma nõudmistega üldise valimisõiguse suhtes ületas ta järjekindlalt oma vaimse isa - Rousseau' vaated.

1791.a. suvel tekkis revolutsiooni ummikust väljendav poliitiline kriis, mille kutsus esile kuninga põgenemine. Juba 1789.a. algas kontrrevolutsiooniliste aadlike emigreerumine, kes välismaal haudusid sõjalise interven-

¹ M. Podjenski 1., lk. 153 - 162

² Sealhomas, lk. 166

tsiooni plaane, toetudes sealjuures välisriikide sõjalisele abile ning olles seega täielikult reetnud Prantsusmaa rahvuslikud huvid. Ka kuningas oli salajaste sidemetega seotud teiste riikide valitsustega. Näiliselt oli ta nõus Asutava Kogu poolt läbi viidud reformidega, kuid tegelikult oli valmis hävitama konstitutsiooni, valmistades ette kontrrevolutsioonilist riigipööret. Ööl vastu 21. juunit Louis XVI põgenes, et pääseda välismaale, kuid ta vangistati Varennes'is ning toodi Pariisi tagasi. See nn. Varennes'i kriis aitas kaasa poliitiliste jõudude väljakujunemisele ning näitas selgelt poliitiliste grupeeringute õiget olemust. Ilmnesid teravad poliitilised ja sotsiaalsed vastuolud.

Hakkas hoogustuma vabariiklik liikumine, millele pani aluse Kordeljeede Klubi, kes nõudis reeturliku kuninga kukutamist. Üks järjekindlamaid revolutsionääre - Marat süüdistas otseselt Rahvuskogu ja valitsevaid ringkondi kuninga põgenemise soodustamises ning kutsus rahvast relvastuma ja üles tõusma. Ta soovitas vallutada arsenali ning saata departemangudesse kullerid toetuse saamiseks. Kõige tähtsamaks pidas ta diktaatori määramist.¹

Pariisis ja kogu maal algasid monarhiavastased väljastumised, uue hooga puhkesid rahutused talupoegade hulgas. Rahvas nägi, et kuningas on seotud kontrrevolutsiooniliste emigrantidega ning et ta võtab osa vandenõust revolutsiooni vastu. See sündmus vabastas nad "...mo -

¹Ж. П. Марат 3, lk. 8-10 ("L'Ami du peuple" № 497, 22. juuni 1791. a.)

narhistlikest illusioonidest..."¹

Oma kõnes Jakobiinide Klubis 21.juunil 1791.a. asus Robespierre julgelt paljastama vandenõud Rahvuskogu ja kuninga vahel, süüdistades ministreid ja sõjaväe juhtkonda kaasaaitamises kuninga põgenemisele, heites Rahvuskogule ette rahva huvide, revolutsiooni ja kodumaa reetmist. Ning Robespierre ei karda mitte niivõrd Euroopa monarhistlike riikide ühist väljaastumist Prantsusmaa vastu ("Kui isegi kogu Euroopa ühineb meie vastu, siis ta võidetakse."), vaid seda, et alates kuninga põgenemisest on "...kõik meie vaenlased leidnud ühise keele"². Robespierre'i arvates ei ole see kontrrevolutsiooniline koalitsioon antud momendil veel küllalt tugev, kuid see on tee algus, mida mööda hakkavad minema revolutsiooni vaenlased. Robespierre ennustab õigesti, et Rahvuskogu püüab kuninga põgenemist õigustada³.

Samal õhtul andsid jakobiinid pidulikult vande: vabaduse nimel koonduda Äraostmatu (Robespierre'i) ümber ja kaitsta teda.⁴ Robespierre oli suutnud ära teenida jakobiinide poolehoidu. Robespierre'i väljaastumised olid nii teravad, et parempoolsed kuulutasid ta hullumeelseks⁵.

Konstitutsioonilise monarhia pooldajad püüdsid monarhiat päästa ja puhtaks pesta. Erilise dekreediga võttis

¹ Н. И. Благуширова, Якобинский клуб в горах Варуэнского кружева лета 1791 г., Из истории якобинской конституции, Труды Мемельской научной конференции по истории Якобинской конституции, Огюста, 1962, л. 230

² М. Робеспьер 1, л. 155

³ Sealtsamas, л. 155-158

⁴ А. Левагювенн, Робеспьер, Москва, 1965, л. 76

⁵ Sealtsamas, л. 78

Asutav Kogu kuningalt kogu vastutuse põgenemise eest, püüdes sellega monarhiat igati kindlustada.

Kordeljeede Klubi üleskutse kuninga kukutamise kohta põhjustas Jakobiinide Klubi lõhenemise. Klubi vasakpoolne tiib otsustas sellega ühineda. Robespierre avaldas 16. juulil ainult kartust, et see kordeljeede petitsioon võib saada sobivaks ajendiks provokatsioonile. Dekreet kuninga rehabiliteerimise kohta õigustaski seda kartust, kuna petitsioon muutus sellega seadusevastaseks üleskutseks.¹

Kuigi Jakobiinide Klubi vasakpoolne tiib avaldas kordeljeeride petitsioonile toetust, ei asunud nad veel järjekindlate vabariiklaste positsioonidel. Nii väljendas Robespierre küll mõtet, et ei piisa despoodi kukutamisest, kui pärast seda tuleb uuesti taluda despotismi iket, kuid lõplikku lahendust ei suutnud ta veel anda. Ta kahtles vabariigi kehtestamises ning kõikus ekslikult vabariigi ja monarhia vahel.² Siin avaldus Robespierre'i vastuolulisus, kelle arvates nii monarhia kui ka vabariik võivad tagada rahvale poliitilised õigused, rahva suveräänsuse. Kuid ka Marat' vabariiklikud vaated ei olnud veel välja kujunenud.³

Klassivõitluse teravnemine viis Jakobiinide Klubi lõhenemisele. Jakobiinide Klubi parempoolne tiib - aadli ja suurkodanluse esindajad lahkusid 16. juulil ja moodustasid Föjaanide Klubi, mille tähtsamateks esindajateks said Lafayette, Bailly, Barnave; Düport ja Alexander Lameth. Föjaani-

¹ A. Lebargobcevi, Põdeensip, lk. 80

² Sealsamas, lk. 78

³ H. U. Bragunipoba, lk. 253

de Klubi väljendas suurkodanluse meeleolusid, kes monarhia säilitamise huvides kartsid revolutsiooni edasist arengut. Kõrge sisseastumismaks (250 franki) tagas nende klubi organisatsioonilise suletuse. 16.- 18. juuliga dateeritud nimikirjas oli nende liikmete arv 365 inimest.¹

Sellega muutus Jakobiinide Klubi poliitiliselt ja sotsiaalse koosseisu poolest ühtsemaks organisatsiooniks. Ka 1791. a. 17. juuli sündmused tõmbasid selge piiri poliitiliste parteide ja rühmituste vahele. Sellel päeval kogunsid tuhanded tööliselised ja käsitööliselised Kordeljeede Klubi kutsel Marsi väljakule, et vastu võtta petitsioon kuninga kukutamise ja tema kohtu alla andmise kohta. Rahvuskaart Lafayette'i juhtimisel tulistas rahulikku demonstratsiooni. Hiljem Robespierre süüdistas kõiges selles Lafayette'i, kelle kui alatu türanni kuritegevuse läbi hukkus 1500 rahulikku kodanikku, sealhulgas isegi neid, kes ei olnud sündmustega otseselt seotud.²

See sündmus näitas, et monarhistlik suurkodanlus on avalikult asunud kontrrevolutsiooni poolele. Reaktsioon alustas pealetungi, algasid repressioonid. Kontrrevolutsiooniline kodanlus püüdis igati vältida revolutsiooni edasist süvenemist. Kogu Prantsusmaa lõhenes kaheks vaenulikuks leeriks, kusjuures ilmnis demokraatliku leeri nõrk organiseeritus. Kontrrevolutsioon püüdis oma võitu. Peale selle tehti aktiivseid ettevalmistusi kontrrevolutsiooniliseks interventsiooniks. Austria ja Preisimaa tegid ettevalmistusi väljastamiseks revolutsioonilise Prantsusmaa vastu.

¹ Французская республика, л. 114

² М. Пощенков 1., л. 303 ("Defenseur de la Constitution" N° 6, 23. jünni 1792. a.)

2. p e a t ü k k

ROBESPIERRE JA JAKOBIINID KUNINGAVÕIMU

KUKUTAMISEL

Tsensusliku valimissüsteemi alusel valitud Seadus - andlik Kogu avati 1. okt. 1791. a.

Seadusandliku Kogu parempoolse tiiva moodustasid enamuses Föjaanide Klubi liikmed - konstitutsioonilise monarhia pooldajad, kes esindasid peamiselt rahvusliku suurkodanluse huve. Selle tiiva suuruseks oli 264 inimest. Tsentrum nimetas end küll sõltumatuks, kuid tegelikult oma kõikumistega kaldus enamasti parempoolse tiiva poole. Neid oli 345 inimest.¹

Seadusandliku Kogu vasakpoolse tiiva moodustasid peamiselt Jakobiinide Klubi liikmed, samuti oli seal esindatud Kordeljeede Klubi. Koosseis - 136 saadikut.²

Peagi kujunes vasakpoolses tiivas välja kaks rühmitust, neist ühe esindajad said nimeks žirondiinid, kuna selle rühmituse silmapaistavmad tegelased olid Gironde'i departemangu saadikud. Seadusandlikus Kogus juhtis nende tegevust Vergniaud, väljaspool seda Brissot. Žirondiinid esindasid Lõuna-Prantsusmaa kaubanduslik-tööstusliku kodanluse ning kodanlustunud maomanike huve. Oma esialgsetelt konstitutsioonilis-monarhistlikelt seisukohtadelt evolutsioneerusid nad hiljem kodanlikeks vabariiklasteks.

¹ Французская революция, кн. 170

² Sealsamas

Äärmise vasakpoolse tiiva moodustasid kodanlikud demokraadid, keda hakati hüüdma montanjaarideks. Neid juhtisid Merlin, Chabot jt. See rühm oli väga tihedalt seotud Jakobiinide ning Kordeljeede Klubiga. Robespierre'i ei saadud valida Seadusandlikku Kogusse, sest sinna ei tohtinud kuuluda ükski Asutava Kogu saadik.

Jakobiinide Klubi avaldas suurt poliitilist mõju vasakpoolsele tiivale, tema petitsioonid leidsid sealt suurt toetust.

Maal jätkusid talurahva väljaastumised, kuna Seadusandlik Kogu ei kiirustanud ega võtnud midagi radikaalset ette agraarküsimuse lahendamiseks. Talupoegade väljaastumiste eesmärgiks oli kõigi feodaalkohustuste kaotamine ilma väljaostuta.

Samal ajal muutusid kontrrevolutsioonilised jõud üha aktiivsemaks. Ka rahvusvaheline olukord muutus keeruliseks. Austria ja Preisimaa sõlmisid 1792. a. veebruaris sõjalise liidu. Kuningas ja tema poolehoidjad hakkasid aktiivselt propageerima sõda, lootes kaotuse korral taastada absolutismi ja feodaalset korda.

Fõjaanid kartsid Austria ja Preisi relvade võimsust, kuid ka nemad ei eitanud täielikult sõda, püüdes selle abil kindlustada oma rühmituse poliitilist võimu.

Ägedateks sõjapooldajateks muutusid žirondiinid, lootes teravnevas klassivõitluse käigus oma positsioone tugevdada. Žirondiinid püüdsid tõestada, et sõda Austriaga on möödapääsmatu: pealetungi ennetamiseks pidi Prantsusmaa ise

sõja kuulutama, päästes sellega revolutsiooni saavutused ning aidates ühtlasi teistel rahvastel heita endalt orjuseahelad.¹

Žirondiinid lootsid võiduka sõjaga tugevdada Prantsusmaa majanduslikku positsiooni. Seega vastas sõda žirondiinide nii majanduslikele kui ka poliitilistele huvidele.² Kuid 1791. a. sügisel ei olnud veel otsene sõjaohu üles kerkinud. Isegi tuline sõjapooldaja Brissot tunnistas, et välisriikide demonstratsioonid revolutsioonilise Prantsusmaa vastu on tühine paraad.³

Sõja vastu astus ägedalt välja Robespierre, kritiseerides žirondiinide avantüristlikku poliitikat sõja küsimustes. Oma kõnedes Jakobiinide Klubis nõudis ta armee juhtkonna puhastamist kontrrevolutsionääridest, et ennetada vaenlasele tee avamise võimalust otse Pariisi peale. Tema kõnedes avaldas ilmne umbusaldus sõjaväe juhtkonna koosseisu vastu. Siit said alguse ägedad lahkhelid žirondiinide ja Robespierre'i pooldavate jakobiinide vahel.

Oma kõnes Jakobiinide Klubis 12. detsembril 1791. a. andis Robespierre õige hinnangu puhkevake sõjale, märkides, et see sõda ei ole ühe rahva sõda teise rahva vastu ega ühe kuninga sõda teise kuninga vastu, vaid "...on Prantsusmaa konstitutsiooni kõigi vaenlaste sõda Prantsuse revolutsiooni vastu".

¹ Н. М. Лукин, лк. 63

² А. Лодыжский, Крестовый поход во имя французской революции, Из истории Великой французской революции 1789-1794 годов и революции 1848 года во Франции, Москва, 1960, лк. 48

³ Н. М. Лукин, лк. 63

siooni vastu." Nendeks vaenlasteks on sise- ja välisvaenlased.¹

Sõja vastu astus ta ka oma kônes Jakobiinide Klubis 18.dets.1791.a., iseloomustades sõda Prantsuse revolutsiooni vaenlaste sõjana Prantsuse revolutsiooni vastu. Ta vee-
nab, et mitte Koblenzis ei paikne Prantsusmaa kõige ohtli-
kumad vaenlased, vaid sisemaal. Robespierre astub välja
nende vastu, kes püüavad sõda õigustada argumentidega, et
niipea kui Prantsusmaa kuulutab sõja, varisevad korraga
kokku kõik monarhiad. Enne kui alustada sõda, tuleb kasuta-
da kogu võimu rahu kindlustamiseks Prantsusmaal. Robespierre
tõestab, et sõda ei ole antud momendil otstarbekas, kuna eel-
nevalt on vaja toota relvi, relvastada rahvuskaart ning ko-
gu rahvas (kasvõi piikidega), on vaja karistada kurjategi-
jatest ministreid, on vaja kaitsta rahva õigust. Kui aga on
otsustatud sõdida, siis tuleb kõigepealt karistada viimast
sõjaministrit Duport'i ning sekvesteerida mässajate varan-
dus.²

Veelkordselt rõhutab Robespierre oma kônes Jakobiini-
de Klubis 25.jaanuaril 1792.a., et riigi ja vabaduse pääst-
mine seisneb selles, et pidada sõda Prantsusmaa sisevaen-
laste vastu, aga mitte rünnata nende juhtimisel välisvaen-
lasi, kuna nad on nende liitlaseks. Robespierre püstitab kü-
simuse, kas sõda on kõige suurem oht, mis ähvardab Prantsus-
maa vabadust. Robespierre tõestab, et õukond koondab märka-
matult, kahtlust äratamata enda ümber suuri sõjalisi jõude,

¹ M. Pötschenberg 1., lk. 166

² Gerleshamas, lk. 169-183

et ta isoleerib sõdureid rahvast, et ta määrab neile sellised ülemad, kes kõige paremini sobivad õukonna teenimiseks. Õukond püüab teha kõik, et juhtida rahva tähelepanu välisriikidele, et rahvas ei näeks oma tõelisi vaenlasi. See oli kuninga vandenõu rahva vastu.¹

Oma kõnes Jakobiinide Klubis 10. veebr. 1792. a. avaldas Robespierre põhimõtted riigi ja vabaduse päästmiseks, lugedes esmaseks abinõuks sisemise reetmise likvideerimist, kuna Koblenziti ja despoote on vaja võita Prantsusmaal. Nendest raskustest ja kodusõjast väljapääsemiseks on vaja rahvas relvastada, alustada piiriarsetest departemangudest, on vaja toota uusi relvi, on vaja kutsuda kõik kodanikud riigi ja vabaduse kaitsele.²

Kuna 1792. a. märtsis moodustatud valitsus koosnes žirondiinidest, siis viisid nad oma seisukohad ellu. 20. aprillil kuulutas Prantsusmaa Austriale sõja. Varsti astus Prantsusmaa vastu välja ka Austria liitlane Preisimaa.

Robespierre'i ennustused täitusid. Prantsusmaa sõja vägi taganes juhtkonna kontrrevolutsioonilise, reeturliku tegevuse tagajärjel. Viinis ja Berliinis oldi seisukohal, et sõjakäigust Pariisi kujuneb lihtsalt sõjaline jalutuskäik.³ Robespierre väidab, et vaenlast oli hoiatatud Prantsuse armee eelseisvatest pealetungidest ning see ootas neid koondatud jõududega.⁴ Kuningas ja tema õukond oli salajas-
tes läbirääkimistes Prantsusmaa vaenlastega, kiirustades

¹ M. Põteenop 1., lk. 181-192

² Serlsamas, lk. 203-225

³ H. M. Lykure, lk. 66

⁴ M. Põteenop 1., lk. 253

neid pealetungiga ning teatades neile sõjasaladusi. Kuninga reetlikkust ja tema sidemeid Prantsusmaa vaenlastega paljastasid 1792.a. Tuileries' lossist leitud dokumendid.¹

Kuna jakobiinid ja eriti Robespierre'i katsed suunata sõda sisemise kontrrevolutsiooni vastu ebaõnnestusid, siis algava sõja puhul kutsusid nad rahvast üles võitlema nii sise- kui ka välisvaenlaste vastu ning muutma sõda revolutsiooniliseks sõjaks. Robespierre kirjutas 1792.a. mais, et ebaõnnestunult alanud sõda tuleb kõigi abinõudega suunata revolutsiooni kasuks, rahvasõda tuleb suunata türannia vastu. Robespierre näitab abinõud sõja edukaks pidamiseks. Selleks tuleb sõjalist tegevust ette valmistada poliitiliste operatsioonidega, äratada ja toetada Belgia patriootide hoogu, tuleb tõsta Prantsusmaa sõdurite usaldust ja võitlusindu, äratada kodanikes armastust kodumaa vastu. Armees juhtkonna reeturliku tegevuse tõttu - Robespierre peab siin silmas eelkõige Lafayette'i, kes on andnud palju surmavaid hoope Prantsusmaa konstitutsiooni pihta - on žirondiinide poolt maalitud illusioonid ammu purunenud. Prantsusmaal tuleb moodustada armees neist 60 tuhandest sõdurist, kes omavoliliselt vallandati sõjalise ja valitseva aristokraatia poolt revolutsiooni alguses, nendest saab vabaduse kõige kindlam tugi. Nende surmapõlgavate leegionide etteotsa peab asuma nende usalduse saavutanud ja nende hulgast valitud juht. Kuid selleks, et pidada edukat sõda välisvaenlaste vastu, on vaja sõdida sisevaenlaste vastu, s.o. aristokraatia ja türannia vastu.²

¹ H. M. Lyksee, lk. 66

² M. P. Šeršep 1., lk. 250-257 ("Défenseur de la Constitution" N° 1, 1792, edaspidi lüh. "Constitution")

Seega püstitas Robespierre Prantsusmaa ette otsesed ülesanded: hävitada kontrrevolutsioon sisemaal ja organiseerida revolutsiooniline armee. Robespierre'i toetasid Marat ja Danton.

Talupojad ja kogu Prantsusmaa rahvas mõistis, et interventide sissetungiga kaasneb vihatud feodaal-absolutistliku korra taastamine. Rahvaliidumise surveel võttis Seadusandlik Kogu 11. juulil vastu dekreedid "Isamaa on hädas!" Selle avaldamisega oli kuninga initsiatiivil venitatud, võimaldades Austria ja Prantsusmaa sõjavägedel sügavamale Prantsusmaale sisse tungida. Kuid see loosung tõmbas kaasa patriootlikult meelestatud rahva: kolme päeva jooksul ilmus Pariisi 4 tuhat vabatahtlikku, nende arv suurenes kiiresti 15 tuhandeni.¹

Sellele üleskutsele vastas Robespierre oma kõnes Jakobiinide Klubis 11. juulil 1792. a., et vabadus on ohus seni, kui Lafayette seisab Prantsusmaa armee eesotsas, kuna ta ei ole mitte Prantsusmaa kindral, vaid lihtsalt Viini õukonna kindral. Robespierre tõestas, et on vaja sellist konstitutsiooni, mis suudab päästa rahva, muidu kasutavad vandenõulased konstitutsiooni võitluseks vabaduse vastu. Robespierre kutsus Prantsusmaa kodanikke päästma iseennast.²

Lepitamatud lahkhelid jakobiinide ja žirondiinide vahel, nende vaheline võitlus kajastub kogu Jakobiinide Klubi ja Robespierre'i tegevuses.

Robespierre oma kõnes Jakobiinide Klubis 27. aprillil 1792. a. vastuseks Brissot' ja Guadet' kõnedele märgib oma

¹ Французская революция, кн. 204
² М. Робеспьер 1., кн. 348-350

printsiiptide kaitseks, et teda on pidevalt süüdistatud selles, et ta liiga tuliselt kaitseb vaeste rõhutute asju selle maailma vägevate vastu, et ta on hävitanud austuse vana režiimi kohtu vastu. Robespierre analüüsib oma tegevust, alustades Generaalstaatidest ja Asutavast Kogust, oma osast Jakobiinide Klubi loomisel ning tugevdamisel. Ta märgib, et teda ei võhiks solvata Jakobiinide Klubi tribüünilt, kuna see ilma temata kauem ei oleks eksisteerinud. Ta küsib, kuidas julgeti teda süüdistadas selles, nagu tahaks ta rahvast petta ning vastab, et see poleks olnud võimalik, sest ta on ise osa rahvast. Robespierre vastab Guadet'le, kes nõuab ta lahkumist, et ei saa maha jätta oma maad, kui see on õnnelik ja pühitseb oma võitu, kui aga seda ähvardatakse ja rõhutakse, siis ei tule mitte põgeneda, vaid päästa oma maa või surra tema eest. Robespierre on valmis sõlmima kodumaa hüvanguks rahu ning kutsub ühinema, et võidelda vabaduse kõige ohtlikuma vaenlase - Lafayette'i vastu, põhjendades seda vajadustega kasutusele võtta abinõud, et sõda teeniks revolutsiooni üritust. Kuid Robespierre hoiatab ühtlasi, et kui need tingimused tagasi lükatakse, siis ei ole selliseid takistusi ja jõude, mis võiksid kodumaa sõpradel segada oma kohust täitmast.¹

Robespierre analüüsis korduvalt Seadusandliku Kogu parempoolse tiiva tegevust ning nende tähtsamate tegelaste poliitilist käitumist. 1792. a. mais heitis Robespierre tema poolt asutatud ajakirjas "Konstitutsiooni Kaitsja" ži-rondiinide juhtidele Brissot'le, Condorcet'le, Guadet'le

¹ M. P. Štejnep 1., lk. 231-240

Vergniaud'le ja Gensonnè'le ette, et nad hülgasid patriooti-
dest sõdurid, kes omavoliliselt vallandati sõjalise aristo-
kraatia poolt ja et nad lükkasid tagasi projekti nendest
leegionide moodustamise kohta, nendest oleks aga saanud va-
baduse kõige kindlam tugi. Ta heitis neile ette seda, et nad
reetsid marseilased, revolutsiooni kõige kindlamad võitle-
jad, kui nad pidasid sõda neis piirkondades mässulipu tõst-
nud aristokraatia vastu. Kui aga Prantsusmaa juba teadis sel-
lest vandenõust, tegi Brissot näo, et ta veel kahtleb selles.
Robespierre süüdistab žirondiine kallaletungis Jakobiinide
Klubi provintsiosakondadele. Robespierre küsib, mida nad on
teinud kõikide vandenõulaste purustamiseks, kas nad on hoo-
litsenud kodumaa ja vabaduse päästmise eest ning võrdsus -
tab nende tegevuse vaenlase omaga. Kui minister Narbonne
pettis rahvast ja reetis riikliku julgeoleku, siis ei haka-
tud teda süüdistama, vaid hoopis kaitsti ja ülistati, Rah-
vuskogus võeti aga eelpoolnimetatud isikute poolt vastu vai-
mustava aplodeerimisega. Robespierre süüdistas žirondiine
selles, et nad andsid esimesed hoobid trükivabadusele, samu-
ti selles, et nad eitavad kõiki ettepanekuid edukaks sõjapi-
damiseks: Prantsusmaa sisevaenlaste purustamine, sõjaväe ja
Rahvuskaardi täielik varustamine relvadega, ohvitseride
asendamine, Prantsusmaa kõigi piiride kaitse kindlustamine.¹

Jakobiinide Klubile ja eriti Robespierre'ile tungis
kallale peale eelpool nimetatute veel Lafayette, kes süüdis-
tab jakobiine kui kõigi korratuste põhjustajaid. Ka seekord
lükkas Robespierre kõik süüdistused hiilgavalt tagasi.²

¹ M. Robespierre 1., lk. 274-278

² Sealsamas, lk. 314

Robespierre sidemed rahvaga muutusid tugevamaks, temast hakkasid kujunema vabariiklikud vaated. Jakobiinide seisukoht, et välisvaenlaste võitmiseks tuleb eelnevalt purustada sisemine kontrrevolutsioon, leidis üha laiemat kandepinda Pariisis ja provintsielanike seas ning andis revolutsiooni sellele perioodile õige suuna. Üha rohkem hakkas kõlama hääli kuninga ning sõjaväe reeturliku juhtkonna kukutamiseks. Ka žirondiinid mõistsid, et eemaldumine rahvamassidest viib nende poliitilise võimu langusele, kuid siin ilmnes nende kahepalgelisus ja otsustamatus.¹

Kuningat, kes ei kinnitanud dekreeti provintsidest saabunud vabatahtlike föderaatide sõjaväelaagri rajamise kohta Pariisi lähedale, toetasid Föjaanid, kuna nad kartsid uue revolutsioonilise armee moodustamist. 1792. a. juunis ei mõistnud selle tähtsust revolutsiooni edasistele sündmustele ka Robespierre, kuna ta arvas, et föderaadid võivad muutuda valitseva rühmituse käes kuulekaks tööriistaks, et nad on määratud politseiteenistuseks Pariisis ning hakkavad kaitsma kuningat ja Seadusandlikku Kogu. Robespierre'i arvates oleks tulnud need saata riigi piiridele.² Kuid juuli algul näeb ta juba föderaatides revolutsioonilist jõudu.

Kontrrevolutsionääridel ei õnnestunud föderaate oma mõju alla tõmmata. Provintsidest saabus neid pideva vooluna. 11. juuliks oli saabunud 1635 föderaati, 24. juuliks oli neid Pariisis juba umbes 4 tuhat.³

¹ А. Соболев, Крaцкa и крaцкoвaя рoпoдa, л. 48

² М. Рoдeнoвeр 1., л. 286-287 (Constitution" № 5, jунни 1792)

³ Французская революция, л. 203-204

Marat näeb föderaantides revolutsioonilist jõudu ning soovib neil mitte lahkuda Pariisist. Ta rõhutab föderaati-
de sidet departemangudega ning näeb rahva ülestõusust seda
jõudu, mis suudaks hävitada sisemise kontrrevolutsiooni.¹

Jakobiinid püüdsid igati föderaate eest hoolitseda
ning nende ühendamise keskuseks saigi Jakobiinide Klubi.

Rahvahulkade revolutsioonilise liikumise eesmärgid
avaldusid Pariisi sektsioonide tegevuse kaudu. 31. juulil tea-
tas Bon-Consail sektsioon, et ta "...ei tunnusta Louis XVI
enam prantslaste kuningaks" ning esitas 4. aug. vastava lä-
kituse Seadusandlikule Kogule. 3. aug. esitasid Sektsioonid
Seadusandlikule Kogule petitsiooni, milles nõuti kuninga ku-
kutamist ning Konvendi kokkukutsumist. Peale 5. aug. toetasid
Bon-Consail sektsiooni läkitust 32 sektsiooni.²

Analoogiliselt tegutsesid ka föderaadid. Nad moodustasid
oma esindusorgani - 43-liikmelise keskkomitee. Keskkomitee
pidas oma istungeid Jakobiinide Klubis ning omas jakobiini-
dega väga tihedaid sidemeid, eriti Robespierre'iga. 17. juulil
esitasid föderaadid Seadusandlikule Kogule läkituse, milles
nõudsid kuninga kukutamist ja Lafayette'i andmist kohtu alla.
Sellele kirjutasid alla 590 föderaati.³

Robespierre soovitas esialgselt oma kirjas 20. juulist
1792. a. föderaatide keskkomitee esindajaile võidelda ühise
vaenlase vastu ainult seaduse relvaga, mitte kasutades erakor-
ralisi vahendeid. Ta soovib esitada Seadusandlikule Kogule
kõik rahva soovid ning paljastada kõik kuriteod konstitutsioo-

¹ Ж. П. Марат 3., lk. 95 ("L'Ami du peuple" № 674, 18. juuli 1792)

² Труды и речи якобинцев, lk. 206-208

³ Scalsamos, lk. 204

ni ja vabaduse vastu. Robespierre toonitab föderaatide kohalviibimise suurt tähtsust, kuna nendel on tihedad sidemed kogu Prantsusmaa rahvaga ning nimetab neid vabaduse kaitsjateks.¹

Jakobiinide Klubi ja Robespierre'i vaated ning seisukohad võeti föderaatide poolt täielikult omaks. 20. juulil 1792. aastal avaldasid nad üleskutse kõigile prantslastele, milles räägiti, et hädaoht ei asu mitte piiridel, vaid Pariisis, kus on vaja ägedalt võidelda kontrrevolutsiooni vastu, kuna Pariisist juhitakse salaja Austria vägesid. Võita pealinnas on aga võimalik ainult siis, kui rahvas kõigis departemangudes ühtselt üles tõuseb ja kui kõikjal lõplikult hävitatakse aristokraatia jäänused.²

23. juulil esitasid föderaadid Seadusandlikule Kogule uue petitiooni, milles nad teravalt nõudsid kuninga kukutamist.³ Föderaatide jõud täienesid: 25. juulil saabus Pariisi 300 föderaat ja 30. juulil Marseille'ist 516, kes tõid kaasa "Reini armee laulu", mida hakati kutsuma "Marseljeesiks" ja millest sai prantsuse rahva revolutsiooniline võitlushümn. 2. aug. nõudsid Marseilles' föderaadid Seadusandlikus Kogus kuninga kukutamist. Õukond kasutas nende äraostmiseks juulis 547 tuhat livri ning 2. aug. 447 tuhat livri. Augustis oli Pariisi kogunenud umbes 6 tuhat föderaat.⁴

Olukorra kriitilisust näitas interventide armee ülemjuhataja Braunschweigi hertsogi manifest, milles ähvardati kuninga isikupuutumatusel rikkumise puhul Pariisiga julmalt ar-

¹ M. Robespierre 1., lk. 329 - 331

² Sealsamas, lk. 332 j.

³ Французская революция, lk. 204

⁴ Sealsamas, lk. 206

veid õiendada.

Ja 29. juulil 1792. a. andis Robespierre oma kõnes Jakobii-
nide Klubis üldised perspektiivid ja juhised prantsuse rahva-
le. Robespierre analüüsis neid põhjusi, mis kutsusid esile sü-
gava poliitilise kriisi Prantsusmaal ja lükkab ümber nende
väited, kelle arvates selle kriisi põhjuseks oli ~~elnu~~ üksnes
täidesaatev võim ja kelle arvates Prantsusmaa saatus sõltus
ainult kuninga kukutamisest. Ta veenab, et ei piisa kuninga ku-
kutamisest, kuna poliitilise kriisi põhjus ei peitu selles.
"Meie haiguste peamine põhjus seisneb nii täidesaatvas kui ka
seadusandlikus võimus; täidesaatvas võimus, kes püüab riiki
hukutada, seadusandlikus võimus, kes ei suuda või ei taha teda
päästa..."¹

Robespierre näitab, et antud olukorrast ei tooks mingit
väljapääsu täidesaatva võimu andmine Seadusandlikule Kogule
või kuninga ajutine kõrvaldamine võimult, väga ohtlikuks võib
aga kujuneda sõjaline despotism. Väljapääsu toob Rahvuskon-
vendi kokkukutsumine. Kodumaa kaitsele tuleb kutsuda kõik tema
kodanikud, neile tuleb anda üldine valimisõigus, mis peab taga-
ma ühtlasi ka õiguse saada valitud kõikidele riiklikele ame-
tikõhtadele. Valitsus- ja kohtuorganid tuleb puhastada ameti-
isikutest, kes pooldavad despotismi ja on välisriikidega üheh-
duses.²

See kõne kuulutas ette lähenevat 10. augusti ülestõusu, kuigi Robespierre otseselt ei kutsunud rahvamasse relvasta-
tud ülestõusule, vaid poliitilise kriisi lahendamisele Rahvus-

¹ M. Potemov 1., lk. 335

² Sealsamas, lk. 335-342

konvendi kokkukutsumise teel.

Seega 10. augusti ülestõusu ettevalmistamisel omas Robespierre'i poliitiline tegevus määravat tähtsust - teda võib lugeda ülestõusu üheks põhiliseks poliitiliseks ettevalmistajaks, kuna ülestõusu ettevalmistamise praktiliste küsimustega tegelesid Danton, Marat ja Pariisi seksioonid. Marat nõuab järjekindlalt kuninga kukutamist ning tema ja vandenõulaste karistamist.¹

Föderaatide Keskkomitee ja enamiku Pariisi seksioonide nõudmised olid ühtsed - kuninga kukutamine ning Rahvuskonvendi kokkukutsumine uue konstitutsiooni väljatöötamiseks. Pariisi seksioonid koos föderaatidega etendasid otsustavat osa ülestõusu ettevalmistamisel.

Algasid avalikud ettevalmistused ülestõusuks. Juhtiv osa kuulus siin seksioonidele. Ettevalmistustest ülestõusuks olid teadlikud ka need, kelle vastu see suunatud oli. Nad hakkasid jõude koondama, mis koosnesid põhiliselt kontrrevolutsionääridest ja šveitslastest palgasõduritest. Pariisi kutsuti umbes 7 tuhat privilegeeritud polkude sõdurit.² Samuti töötati välja plaan, mille kohaselt Tuileries' lossi ründava rahva pihta oleks avatud tuli nii selja tagant kui ka eest, võttes ta see-ga kahe tule vahele.³

Teati, et Pariisi seksioonid alustavad ülestõusu ööl vastu 10. aug., kui nende petitsiooni kuninga kukutamise kohta ei täideta. Kõik Pariisi demokraatlikud klubid ja organisatsioonid

¹ Ж. П. Марат 3, lk. 99-102 ("L'Ami du peuple" № 677, 7. aug. 1792)

² А. Дебатышевский, Восстание, lk. 111

³ М. Восстание 2., lk. 14-15

kutsusid avalikult ülestõusule.¹ Ülestõusu päev ja selle plaan oli välja pandud afiisidele². Seega ei olnud see kitsast ringkonda haarav mäss ega vandenõu, vaid kogu prantsuse rahva väljaastumine oma vabaduse eest.

Mõlemad pooled valmistusid otsustavaks lahinguks.

9. aug. õhtul otsustasid seksioonid moodustada ülestõusu juhtimiseks revolutsioonilise organi, millesse pidi kuuluma 3 komissari igast seksioonist. Umbes keskööl hakati Prantsuse Teatri seksioonis lööma häirekella.³

Ööl vastu 10. aug. algas Pariisis ülestõus. Rahvaliidumist juhtisid seksioonid. Seksioonide komissarid moodustasid uue revolutsioonilise organi ülestõusu juhtimiseks - Pariisi Kommuuni, kelle kätte läks kogu võim linnas. Rahvahulga kohtasid vastupanu ainult kuninga residentsi - Tuileries' lossi hõivamisel. Tormijooksuga löödi puruks kuninga palgasõdurite ihukaitsese, kusjuures ülestõusnud kaotasid umbes 500 inimest surmaste ja haavatutena. Eriti hindas Robespierre ülestõusu läbiviimisel Marseille' pataljoni surmapõlgust.⁴ Kuningas püüdis leida kaitset Seadusandlikult Kogult, kuid Kommuun vangistas ta. Pariisi elanikele ruttasid appi relvastatud inimesed ümberkaudsetest küladest ja linnadest.

10. aug. ülestõusuga valiti Robespierre Pariisi Kommuuni koosseisu. Sellest ilmneb Robespierre'i osa ülestõusu ettevalmistamisel ja läbiviimisel - temast sai ülestõusu üks poliitilistest juhtidest. Robespierre'i vaadete väljakujunemist ise-

¹ A. Lebaugobanni, Põteenber, lk. 118

² M. Põteenber 2., lk. 9

³ Французская революция, lk. 209

⁴ M. Põteenber 2., lk. 9

loomustab tema hinnang kuninga kukutamise tähtsuse kohta :
"Prantslased, ärge unustage, et te hoiate oma kätes kogu maailma saatust... Kui ei hukku kuningad, siis hukuvad prantslased."¹

10. aug. ülestõus kukutas monarhia, kommuun dikteeris oma võidutingimused. Prantsuse kodanlik revolutsioon astus uude perioodi.

10. aug. 1792. a. esines Robespierre Jakobiinide Klubis järgmiste konkreetsete ettepanekutega: kokku kutsuda Rahvuskonvent, võtta vastu dekreet, mis kuulutaks Lafayette'i reeturiks, vabastada vangistatud patrioodid, Kommuunil saata oma saadikud kõikidesse departemangudesse, et selgitada seal kujunenud olukorda, kusjuures algust peavad tegema föderaadid, saates kirjad oma kodukanti. Ta kutsus rahvast üles veel mitte relvi maha panema.²

Robespierre märkis 10. aug. ülestõusu tähtsuse kohta, et rahvas on oma pingutuste, ohvrite ja võitude viljana ära teeninud kõige parema konstitutsiooni ja see peab jäämgi Rahvuskonvendi eesmärgiks. Ta hoiatas, et Konventi ei valitaks vaenlasi ning soovitas jälgida saadikute tegavust.³

¹ M. Podienep 2., lk. 13 ("Constitution" N° 12, aug. 1792)

² Scalsamas, lk. 7

³ Scalsamas, lk. 13-14

JAKOBIINID JA SANKÜLOTID PEALE

KUNINGAVÕIMU KUKUTAMIST

10.aug.võidukas ülestõus tõi endaga kaasa ka murrangu sõjategevuse käigus.

19.aug.alustas Preisi-Austria koalitsioon otsesest sõda revolutsioonilise Prantsusmaa vastu: sõjategevus kandus Prantsusmaa territooriumile. Braunschweigi hertsogi juhtimisel tegutses umbes 42-tuhandeline Preisi-Austria armee, millele lisandus parempoolisel tiival kaks Austria korpust 15 ja 14 tuhandest inimesest. Kokku paisati sõjatandrile 80-tuhandeline armee.¹ Kuid selle armee reservideks oli lisaks umbes 40 tuhat sõdurit.² Need jõud pidid kindlustama Braunschweigi hertsogile revolutsioonilise Pariisi vallutamise.

Prantsusmaa suutis interventidele vastu panna kolm armeed üldsuurusega 82 tuhat inimest.³ Kuid see armee ei olnud revolutsioonilistele traditsioonidele täielikult ustav.

See ilmes juba interventsiooni alguses. 20.aug.alustati rünnakut Longvy kindlusele ning 23.aug.see kindlus alistus, kuigi garnisoni suurus (2600 meest), relvastus (71 kahurit) ja küllaldane kogus tagavarasid lubasid eeldada kindlamat vastupanu.⁴

¹ Французская революция, кн. 222-223

и А.З. Манюгов, Революция, кн. 164

² Французская революция, кн. 223

⁴ Sealtsamas

Analoogiline oli Verduni saatus. Kuigi kindlust, mis avas juurdepääsu Pariisile, kaitses 4,5 tuhat sõdurit, millele liisandusid rahvuskaartlased, alistus ta siiski juba 2. sept.¹ Braunschweigi hertsogi armee liikus Argonnide mäekitsuste poole, hakates ähvardama Pariisi, kuna Champagne oli kindlustamata. Prantsuse armee hõivas läbipääsu.²

Need võidud panid aluse koalitsiooni tugevnemisele. Inglismaa ei varjanud oma vaenulikku suhtumist, Hispaania oli valmis relvi kääku laskma. "Revolutsioonilise Prantsusmaa vastu ühines kogu kontrrevolutsiooniline Euroopa."³ See oli ühtlasi signaaliks ka sisemisele kontrrevolutsioonile.

Žirondiinid ei suutnud midagi ette võtta Prantsusmaa päästmiseks. Lähenev katastroof näis vältimatuna.

Revolutsiooni võitu hakkasid päästma revolutsiooniline Pariisi Kommuun ja jakobiinid, ilmutades tohutut revolutsioonilist energiat, millega viisid võitlusse Pariisi kogu demokraatliku elanikkonna. Juba 10. aug. soovitas Robespierre rahval relvi veel mitte maha panna.⁴ Sektsioonid hakkasid moodustama oma relvastatud jõu de. Dantoni sõnade järgi kogu Prantsusmaa läks liikvele, kõik põlesid soovist võidelda.⁵ Oma kõnes Seadusandlikus Kogus 28. aug. 1792. a. kutsus Danton üles julgele tegutsemisele, et päästa Prantsusmaa. Ta kutsus üles pidama tõelist sõda - rahva sõda despotide vastu ning kasutama kõiki abinõusid ähvardavast ohust pääsemiseks, nähes

¹ Французская революция, кн. 223

² Scalsanos, кн. 228

³ А. С. Мануфре, Революция, кн. 166

⁴ М. Роденберг 2., кн. 7 (көне Jakobinude klubis)

⁵ А. Лебангобеви, Дантон, Москва, 1964, кн. 195

selleks ette ja soovitades Seadusandlikule Kogule kõigi kodanike varustamist relvadega ning nende rindele suunamisto, kasutades selleks Pariisis leiduvat 80 tuhandet kasutamiskõlblikku relva. Ta taotleb volitusi läbiotsimisteks kahtlusaluste kodanike juures¹.

Ning ka 2. sept. hüüdis ta Seadusandlikus Kogus: "Kui isamaa on hädas, pole kellelgi õigust keelduda teda teenimast, riskeerimata häbistada end ja ära teenida isamaa reetja nime. Et vaenlasi võita, on meil vaja julgust, julgust ning veel kord julgust - ja Prantsusmaa päästetakse."²

Juba 10. augustil Marat oma lendlehes Prantsusmaa patriootidele püstitas ülesanded võidu kindlustamiseks. Ta hoitas reaktsiooni puhkemise hädahoju eest, sest reaktsioonijõudude vastupanu ei olnud murtud ja nad saanuksid olema halasamatud. Marat soovitas kasutusele võtta äärmuslikud abinõud ohtlike vaenlaste hukkamise näol, samuti puhastada sõjavägi rojalistidest. Ta nõudis kõigi kodanike relvastamist ning Rahvuskonvendi kokkukutsumist. "1792. a. 10. aug. kuulus päev võib saada otsustavaks vabaduse triumfile, kui te suudate oma eeliseid kasutada."³

Peale Longvy vallutamist preislaste poolt andis Marat 23. aug. lendlehe, milles ta kutsus kõiki vabaduse sõpru, rahvuskaartlasi ja sankülotte välja astuma vaenlase vastu. Ta tegi Kommuunile ettepaneku Pariisis relvade kogumiseks.⁴

Seoses Verduni langemisega esitas Pariisi Kommuun otsese üleskutse Pariisi päästmiseks ning dekreeteeris 60-tuhandelise armee moodustamise.⁵

¹ У. Фрунзе, Дантон, Москва, 1965, № 238

² Serlcanas, № 121

³ Ж. П. Марат 3, № 103-105

⁴ Serlcanas, № 120

⁵ А. З. Манфред, № 166

Kuid seoses vabatahtlike suundumisega rindelle hakkasid Pariisis levima kuuludused vangistatud kontrrevolutsionääride vandenõust loogi andmiseks revolutsioonilise Prantsusmaa südamesse. See oli ajendiks, et revolutsiooniline rahvas asus ähvardavat ohtu stiihiliselt likvideerima ning õiendas julgalt arveid sisemise kontrrevolutsiooniga. 2.-5.sept. hukati vanglates stiihilise terrori tulemusena üle tuhande kontrrevolutsionääri.

Rahva stiihilise enesekaitse avaldused ilmnest ka provintssides: samal perioodil kasutati 65 juhul terrorit.¹

Prantsusmaa demokraatlike kihtide energilise tegevuse tulemusi näitas lahing preislastega Valmy all. Preislaste ülevõidule vastandisid prantslased revolutsioonilise valmisoleku isamaa päästmiseks, "Marseljees" innustas vabatahtlike. Vaenlase armee arvas, et kogemusteta vabatahtlikud ei suuda neile vastupanu osutada. Peale interventide rünnakuid ning kahurväe duelli olid nad lõpuks sunnitud taanduma. See oli esimeseks võiduks Euroopa feodaal-absolutistlike riikide üle. Sellest innustatud Prantsuse armee asus pealetungile kogu rindel ning puhastas interventidest kogu Prantsusmaa territooriumi. Seda soodustas epideemia puhkemine vaenlase armees. Revolutsioonilised väed kandsid sõjategevuse üle naaberriikide territooriumile. Prantsusmaa oli päästetud.

Revolutsiooniline Pariisi Kommuun ja Pariisi sektsioonid, kes olid etendanud nii tähtsat osa 10.aug. ülestõususe ning sellele järgnenud välisriikide interventsiiooni tagasilöömises, muutusid Pariisi tõelisteks peremeesteks. Tegelikult eksistee-

¹ Французская революция, кн. 226

ris Prantsusmaal omapärane kaksikvõim: ühelt poolt rahva re-
 volutsioonilise võimu organina Pariisi Kommuun, mis ei saanud
 erakorralistes sõjalis-poliitilistes tingimustes jääda ainult
 talle seadusega määratletud munitsipaalse organi tegevuse pii-
 ridesse, ning teiselt poolt Seadusandlik Kogu ja seda hiljem
 asendanud Konvent.¹ Seadusandlik Kogu ei võtnud aga vabarii-
 gile kriitilistel päevadel midagi ette ohu likvideerimiseks.
 Kommuuni ja sektsioonide revolutsiooniline tegevus oligi sel-
 leks lähtepunktiks, mis ajas liikvele kogu Pariisi. Pariisi
 sektsioonide otsustav osa ei ilmnenu ainult poliitilise krii-
 si tingimustes ning kaitse organiseerimisel, vaid ka argipäeva-
 se revolutsioonilise tegevuse kaudu avaldus sektsioonidesse
 koondunud rahva energia.²

Seadusandlik Kogu ei saanud eitada laiadele rahvamassi -
 dele tuginevat Kommuuni võimu. Juba 10. aug. ööl vastu 11. aug.
 peab ta rahuldama sektsioonide nõudmised: Likvideerima kodanike
 jaotuse "aktiivseteks" ja "passiivseteks" ning vastu võtma
 seaduse üldisest valimisõigusest.³

Seadusandlik Kogu moodustas uue valitsuse, Ajutise Täide-
 saatva Nõukogu, mille žirondistlikku koosseisu läks ka Danton.
 Žirondiinid lootsid, et Dantoniga õnnestub kõige kergemini kok-
 ku leppida, kuna nad teadsid, et Robespierre'i ja Marat'ga ei
 ole see võimalik.⁴ Kommuun talitas kuninga suhtes resoluut-
 selt: ta paigutati Temple'i vanglasse. Kommuun moodustas Val-

¹ В. С. Алексеев - Понев и т. о. Я. Баскин, Проблемы истории якобинской
 гунтатырр в свете триггэр В. И. Ленин, из истории яко-
 бинской гунтатырр, триггэр мексывзовской гунтатырр
 конференцияме но истории якобинской гунтатырр,
 Оггеса, 1962, л. 81-82

² Староосельский, Проблемы якобинской гунтатырр, Москва, 1930, л. 81

³ З. Б. Сербракева, л. 289

⁴ А. Левакговский, Дактон, л. 180

vekomitee ning asus ellu viima esmaseid, revolutsiooni võitu kindlustavaid ülesandeid. Kommuuni koosseisu läksid Robes - pierre ja Marat. Suleti rojalistlikud ajalehed, vangistati revolutsiooni vaenlasi. Võitluseks kontrrevolutsiooni vastu pidi Seadusandlik Kogu dekreeteerima Erakorralise Tribunali loomise.

Seadusandlik Kogu oli sunnitud tegema talupoegadele osalisi järelandmisi (14. aug. ja 25. aug. 1792. a. dekreediga hakati jaotama kogukonnamaid ning emigrantidele kuuluvaid maid väikeste tükkide kaupa), kuid talurahva peamised nõudmised jäid endiselt rahuldamata.

Pariisi Kommuuni võim ulatus ka provintssidesse ja seda oma komissaride kaudu. Seadusandlik Kogu püüdis seda igati takistada ning siin ta saavutas edu: komissarid kutsuti pealinna tagasi.¹

Pariisi Kommuun ja sektsioonid esindasid laiade rahvamasside võimu. Sektsioonid ja rahvaühingud olid Pariisi sankülotide tähtsamateks poliitilisteks organisatsioonideks. Need organisatsioonid olid aluseks, mis andsid Kommuunile sellise võimu, et ta suutis eksisteerida kõrvalt Seadusandliku Koguga, nende kaudu avaldasid ^{Sankülotid} mõju revolutsiooni käigule.

Sankülotide poliitilised organisatsioonid ei olnud oma koosseisult ühtsed, nagu polnud ühtne ka sankülotide sotsiaalne baas.

Väliselt oli sanküloti kerge eraldada just riietuse järgi. Ühiskondlikus käitumises oli lähtepunktiks see, et nad teravalt vastandasid end aristokraatiale. Tema vastu pidasid

¹ B. E. A. Leueub - Поноб и К. Д. Трачун, лн. 83

nad võitlust alates 1789.a. 14.juulist kuni 1792.a. 10.aug., kusjuures võitlus jätkus.¹

Aristokraatia oli sankülottide peavaenlaseks, see nimi omistati kõigile, ka isegi nendele, kes ei kuulunud enam selle klassi alla, vaid olid endisest kolmandast seisusest, kuid kelle vastu sankülottid pidasid võitlust. Seega olid nad sisuliselt laiendanud selle sõna mõistet ka osale kodanlusele. Sankülotte iseloomustab veel see, et nad astusid välja rikaste vastu üldse, kuid eristasid nende hulgast oma vaenlastena "pakse", "korralikke inimesi" ja rantjeesid. Nad ei eitanud eraomandit, kuid tunnustasid ainult piiratud eraomandit.²

Sankülottide sotsiaalne baas oli rangelt määratlemata, millest olid tingitud ka nende sisemised vastuolud. Nad moodustasid erinevate sotsiaalsete elementide ühenduse, mis oli vastandatud aristokraatialle ja rikastele. Nende koosseisu kuulusid inimesed, kes elatusid oma kätetööst,³ seega olid nad "...vahetud tootjad"⁴ Kuid nende hulka kuulusid ka poodide ja töökodade omanikud, pisiperemehed, väikeomanikud, väikekodanluse madalamad kihid.⁵

Kuid sankülottide iseloomustamiseks on vaja eelnevale lisada veel poliitiline aspekt: "Sankülott võttis osa revolutsiooni suurtest sündmustest, ta võitleb demokraatliku vabariigi eest."⁶ Kuid monarhia kukutamine pidi endaga kaasa tooma

¹ A. Cодыгов, Канкорогор, lk. 225

² Sealsamas, lk. 225-227

³ Sealsamas, lk. 231-232

⁴ A. Cодыгов, Потенберг, lk. 140

⁵ A. Cодыгов, Канкорогор, lk. 231-232

⁶ Sealsamas, lk. 223

mitte üksnes poliitilisi, vaid ka majanduslikke ümberkorraldusi.

Sankülotid oma sotsiaalsetelt vaadetelt asusid egalitarismi positsioonidel - võrdsete hüvede kindlustamine.¹ Omandina tunnustasid nad ainult isikliku tööga saavutatut.²

Poliitiliseks eesmärgiks oli sankülotidel rahva suveräänsus, mille tagatiseks pidasid nad rahva relvastamist. Selle elluviimine pidi olema piiramatu, kuna seadusel on siis alles jõudu, kui ta lähtepunktiks on rahvas või rahva poolt on ta sanktsioneeritud.³ Ning tingimuseks, mis tagaski sankülottidele suure poliitilise jõu, oli see, et nad olid relvastatud, et nende käsutuses olid "...solidsed relvastatud jõud".⁴

Sankülotid rakendasid rahvasuveräänsuse ka praktikasse. Nad praktiliselt kaotasid erinevuse "aktiivsete" ja "passiivsete" kodanike vahel, kuna muutsid sektsioonide koosolekud oma tahte avaldamise vahendiks, sektsioonide osa aga 10. aug. ülestõusu ettevalmistamisel ja läbiviimisel oli kaheldamatu. Ja septembripäevad olid 10. aug. ülestõusu jätkuks. Ning revolutsiooniline Kommuun kui rahva suveräänsuse organ avaldab seda ilmekalt, kuna Seadusandlik Kogu pidi dekreeteerima 10. aug. ülestõusu saavutused.⁵

Sankülotide poliitilised organisatsioonid - sektsioonide koosolekud ja rahvaühingud olid rahva suveräänsuse praktilise rakendamise tõelisteks organiteks. Kui Prantsuse Teatri

¹ A. Cодьуб, Санкюлот, л. 265

² A. Cодьуб, Радзэнбер, л. 140

³ A. Cодьуб, Санкюлот, л. 268-271

⁴ Градоустройству, л. 82

⁵ A. Cодьуб, Санкюлот, л. 270-272

seksioon 27. juulil 1792. a. tühistas erinevuse "aktiivsete" ja "passiivsete" kodanike vahel, siis järgnesid sellele ka teised seksioonid. Sellega kaasnes koosolekute iseloomu muutumine.¹ Seksioonid kaotasid oma puhtalt kodanliku iseloomu ning nad hakkavad muutuma sankülotide poliitiliseks organisatsiooniks.

Sankülotid võtsid alati osa revolutsiooni suurtest sündmustest. See kajastus ka seksioonide poliitilisest elust osavõetus. Kui 1792. a. juulis-augustis olid seksioonide koosolekud rohkearvulised, siis peale neid tormilisi sündmusi külastatavus langes. Kui Ühiskondliku Kokkuleppe seksioonis kogunes 12. nov. 1792. a. 330 inimest, siis 28. nov. oli neid ainult 151. Palju sõltus päevakorrast.²

10. aug. revolutsiooni saavutuste kaitseks loid mitmed seksioonid tõeliseid revolutsioonilised valvekomiteed. Nende esmaseks ülesandeks oli kahtlusosaluste isikute kontrollimine ja jälgimine.³

Kuid Pariisi sankülotide organisatsioonid ei tekkinud ainult Kommuuni raamides. Nad loid tugeva poliitilise jõu rahvaühingute näol (kas seksioonide raamides või väljaspool seda), mis juba 1791. a. alates etendasid revolutsiooni käigus olulist osa.⁴ Mitmed ühingud tegutsesid pidevalt.⁵

Seksioonide tegevuse tähtsust mõistis õigesti Robespierre, lükates ümber Girondiinide süüdistused. Ta rõhutas, et sekt -

¹ A. Coşyus, *Carrougeur*, lk. 287

² Sealsamas, lk. 290

³ Sealsamas, lk. 202

⁴ Sealsamas, lk. 305

⁵ Sealsamas, lk. 307

sioonid on ära teeninud mitte ainult Prantsuse rahva, vaid kogu inimkonna tunnustuse selle eest, mis neile langes 10. aug. revolutsiooni ettevalmistamisel ning selle eest, et nad andsid Prantsusmaal "...signaali pühaks ülestõusuks, mis päästis isamaa."¹ Ja 10. aug. ülestõusu ja Kommuuni eriline tähtsus oligi selles, et nad kaotasid erinevuse "aktiivsete" ja "passiivsete" kodanike vahel, andes sellega sankülottidele seadusliku õiguse osa võtta sektsioonide ja Rahvuskaardi tegevusest ning seega poliitilisest ja sotsiaalsest võitlusest.² Sankülotid andsid sektsioonide tööle erilise revolutsioonilise energilisuse.³

Sankülotid ei pidanud 10. aug. võitu lõplikuks, see oli nende jaoks lähtepunktiks. Hakkab ilmnema üha teravamalt piir revolutsiooni kahe joone - plebeiliku ja kodanliku joone vahel.⁴ Sankülottide poliitilised organisatsioonid etendasid tähtsat osa antižirondistliku koalitsiooni väljakujunemisel.⁵

10. aug. ülestõusu võiduga valiti Robespierre ja Marat Kommuuni koosseisu. Robespierre näeb, et rahva suveräänsus avaldub väga ilmekalt sektsioonide üldkoosolekute kaudu. Ja nendelt leiab ta ka abi, kui Seadusandliku Kogu rünnakud muutuvad Kommuuni vastu eriti teravaks. Ilmneb, et Pariisi Kommuunilt saita iddelise ettevalmistuse oma edaspidiseks tegevuseks.⁶

¹ M. Pobeensop 2., lk. 65 (Kõne Janobühvõde Klubis 28. out. 1792)

² B. P. Aleksandrov - Писем и док. д. Бакуну, lk. 75

³ E. S. Семеновская 2., lk. 290

⁴ B. P. Aleksandrov - Писем и док. д. Бакуну, lk. 96

⁵ Idemas, lk. 86

⁶ E. S. Семеновская, lk. 292

Esinedes 25.nov.1792.a.Konvendis, päägib Robespierre uhkusega Pariisi Kommuunist ning loeb endale austavaks kaitsta teda žirondiinide rünnakute vastu.¹ Teiselt poolt avaldas Kommuun sügavat mõju Robespierre'i vaadete kujunemisele, revolutsioneerides neid.²

21.sept.tuli Pariisis Tuileries' lossis kokku üldise valimisõiguse alusel valitud Rahvuskonvent. Oma esimeste dekreetidega kinnitas Konvent 10.aug.ülestõusu saavutused: kuninga võimu kukutamise ning vabariigi väljakuulutamise. Vabariik astus oma esimesse aastasse.

Konvent koosnes 750 saadikust. Žirondiinid esindas umbes 165 saadikut ning nad moodustasid parempoolse tiiva, jakobiinid oma saja saadikuga aga vasakpoolse.³ Jakobiinid olid revolutsioonilise kodanluse esindajad. Nende hulka kuulusid patriootiliselt meelestatud suur- ja keskodanluse esindajad ning väikekodanluse ülemkiht Robespierre'i rühmituse näol, mis oli kõige lähemal sankülottidele.⁴ Seega jakobiinide ja sankülottide vahel oli terav piir.⁵

Revolutsiooniline Pariis saatis Konventi ainult jakobiinid eesotsas Robespierre'i, Marat' ja Dantoniga. Marat asetas revolutsiooni teenekamate isikute nimekirjas Robespierre'i nime esimesele kohale.⁶ Enamuse Konvendist moodustas "Soo" - saadikud, kes ei suutnud olla järjekindlatel positsioonidel

¹ М. Робеспьер, к. 92

² Э. Б. Седюфарская, к. 291

³ Безумная история, к. 35

⁴ В. Т. Рубинский, к. 159

⁵ Сеальманс, к. 146

⁶ Ж. П. Марат 3., к. 127

ja kõikusid mõlema rühmituse vahel. Nende poole hakkas kaldu-
ma ka Danton, kelle populaarsust Pariisis näitab valimistel
saadud häälte arv: 638 700-st.¹ Danton tahtis tegutseda nii,
et ei kuulu mingisse rühmitusse. Selle nimel ründas ta žiron-
diine, kord astus Mäe vastu.²

Kahe poliitilise rühmituse - žirondiinide ja jakobiinide
vahel algas peagi terav võitlus, mis kajastus nii Konvendi te-
gevuses kui ka väljaspool tema raame.

Žirondiinid kartsid rahvaliidumist, 10. aug. ülestõusust
nad osa ei võtnud, kuna nad kui kaubanduslik-tööstusliku suur-
kodanluse esindajad olid rahuldanud oma majanduslikud ja po-
liitilised nõudmised ning ei soovinud revolutsiooni edasist
arengut. 10. aug. revolutsioon sai žirondiinide languse ennu-
tajaks.³

Žirondiinid esindasid põhiliselt Prantsusmaa provintse.
Žirondiinide edu oli mõningal määral tingitud ka sellest, et
nad süüdistasid jakobiine ja Pariisi revolutsioonilisi orga-
nisatsioone septembrirahutuste organiseerimises ja rahvahul-
kade õhutamises arveteõiendamiseks kontrrevolutsioonilise ta-
galaga. Pealegi ei osanud laiad rahvahulgad provintsidest eral-
dada jakobiinide programmi žirondiinide omast.⁴

Arvatavasti sõltus see ka Jakobiinide Klubi nende pro-
vintsiorganisatsioonide tegevusest, kelle side keskusega ei
olnud küllaldaselt tugev ja kes ei pidanud täielikult kinni
Jakobiinide Klubi poliitilisest joonest, olles žirondiinide mõ-

¹ A. Lebaragobcunü, Danton, lk. 205

² Seilsman, lk. 217-218

³ A. Ledjeb, Kuaeer u Kuaeebar Sapoda, lk. 48

⁴ Tprkuzjzkaad pebovojzuz, lk. 274-275

ju all.

Jakobiinid esialgselt püüdsid saavutada kokkulepet žirondiinidega. See oli tingitud sellest, et žirondiinid polnud veel paljastanud oma kontrrevolutsioonilist olemust, pealegi puudus jakobiinidel oma kindel poliitiline programm, nad ei olnud veel leidnud seda tugipunkti, millele toetudes revolutsiooni edasi viia. Samuti ühtusid nende vaated paljudes küsimustes žirondiinide omadega, ja seda ka eraomandi küsimustes. Seda väljendas Danton juba Konvendi esimesel istungil - eraomand jääb alatiseks puutumatuks.¹ Seda žirondiinidele oligi vaja, nende jaoks oli peamine eraomandi säilimine. Danton teenis ära žirondiinide ülistuse.

Pealegi mõistsid jakobiinid, et kontrrevolutsiooniline Euroopa ei loobu nii kergesti taotlustest monarhia taastamiseks.

Kokkuleppele žirondiinidega kutsus vasakpoolset tiiva kõigepealt Danton. Kutsudes Konventi ühtsusele, mis tagaks ühtlasi ka Prantsusmaa ühtsuse, tooks see endaga kaasa kõigi vaenlaste kavatsuste nurjumise.²

Robespierre hindas õigesti ohtlikku olukorda. Ta kutsus üles, et muuta Prantsusmaa ühtseks vabariigiks, mis alluks ühtsele seadusele, kuna ainult ühtne Prantsusmaa võib anda vaenlastele hävitava löögi.³ Kuid see tähendas tegelikult ka seda, et Konvent kui kõrgem seadusandlik organ oleks ühtne, et et jakobiinid ja žirondiinid peaksid vähemalt välisohu äh-

¹ A. Lebaragobanni, Danton, lk. 215

² M. P. Pougilang, lk. 241 (kõne Konvendis 25. sept. 1792)

³ M. Robespierre, lk. 42 (kõne Konvendis 25. sept. 1792)

vardusel kokku leppima.

Kuid vaatamata jakobiinide bloki esialgsetele taotlustele ei õnnestunud neil vältida žirondiinide teravaid rünnakuid.

Žirondiinid pidasid endid selleks küllalt tugevaks. Selle tugevuse aluseks pidi nende arvates olema revolutsioonilise Prantsusmaa sõjaliste võitudega saavutatud populaarsus, mille nad kandsid enda nimele, departemangude toetus ning Sookaasatõmbamine. Algas võitlus täieliku hegemoonia pärast Konvendis ning Pariisi demokraatlike organisatsioonide ja rahvaühingute purustamise eest.

Kõigepealt suunasid žirondiinid oma löögi jakobiinide juhtide Robespierre'i ja Marat' ning Pariisi Kommuuni vastu, süüdistades neid septembriterrori organiseerimises.

Robespierre oma kõnes 25.nov.1792.a.Konvendis lükkas need süüdistused tagasi. Energiliselt kaitses ta ka Kommuuni, mis tegi kõik, et seda rahva stiihilist kohtumõistmist lõpetada. Kuid Robespierre ei mõistnud septembripäevi hukka, ta põhjendas neid järgmiselt: rahva kannatused ületasid piiri, nad ei julgenud enne minna vaenlase vastu, kui ei olnud kätte maksnud vandenõulastele. Ja rahvas tungiski vanglatesse.¹

Samuti lükkasid jakobiinide liidrid tagasi žirondiinide süüdistused diktatuuri kehtestamise kavatsustes.

Oma kõnes Konvendis 25.sept.1792.a.pidas Robespierre hädavajalikuks toonitada seda osa, mida ta on etendanud revolutsiooni käigus, lugedes ennast seotuks nendega, kes mehiselt on kaitsnud rahva õigusi. Seepärast on need udused süüdistused

* M. Põltsenep 2., lk. 96-97

kuritahtlikud ning alusetud. Ning samas teeb Robespierre ettepaneku - karistada surmanuhtlusega isikuid, kes taotlevad diktatuuri või triumviraati, mis kahjustavad vabariiki ja vabadust. Ning veelkordselt kutsub ta üles muutma Prantsusmaa ühtseks vabariigiks.¹

Selle võitluse üheks tagajärjeks oli Jakobiinide Klubi puhastamine žirondiinidest. Algas see Brissot' väljaheitmisega 10. okt., mis tõi endaga kaasa kõigi žirondiinide lahkumise.²

Marat esines Konvendis 25. sept. Ta esines mehiselt, kuigi teadis, et umbes 3/4 auditooriumist on tema vastu vaenulikult häälestatud. Ta kaitseb Robespierre'i ja Dantonit, väites, et nad on alati tagasi lükanud igasugused diktatuuri või triumviraadi kehtestamise katsed ning ideed. Marat väidab, et diktatuur ja erakorraline terror oleksid ennast õigustanud teatud juhtudel ja õigel momendil, kuna reeturite hukkamine oleks säästnud tuhandeid patrioote.³

Marat ründab Konventi, mille tegevuse tagajärjel anarhia Prantsusmaal pidevalt süveneb ning et Gironde'i rühmitus on mitmete intrigaanide mõju all.⁴ Marat oli küll valmis žirondiinidega kokku leppima vabaduse ja rahu nimel, kuid ainult neil tingimustel, mis tooksid kasu ühiskonnale. Kui žirondiinid sellega aga püüaksid pidurdada Marat' väljaastumisi, siis lubab ta neist teha oma esimesed ohvrid, sest ta kunagi "...ei nõustu rahvast petma."⁵

¹ M. Potebnep 2., lk. 38 j.

² A. B. Mampuev, Robespierre, lk. 171

³ Ж. П. Марат 3., lk. 157 - 160

⁴ Sealtsamas, lk. 164

⁵ Sealtsamas, lk. 236

Nende žirondiinide rünnakutega kaasus katse purustada Pariisi demokraatlikud organisatsioonid ning eelkõige revolutsiooniline Kommuun. Nad kartsid revolutsioonilist pealinna ning püüdsid igati tema osa vähendada. Seda väljendab kõige ilmekamalt žirondiin Lasource'i sõnad: "Pariisile võib kuuluda ainult 1/83 mõjust nagu igale teiselegi departemangule".¹ Sellel eesmärgil korraldasid nad Pariisi Kommuuni ümbervalmised, kuid siin nende taotlused ebaõnnestusid. Kommuun jäi oma uuelts koosseisult samuti revolutsiooniliseks. Kommuuni prokurörriks sai Chaumette, tema asetäitjaks Hebert.

Et luua ustavat toetuspinda võitluseks Kommuuni ja jakobiinide vastu, püüdsid žirondiinid Konvendi kaitsmise ettekäändel luua oma relvastatud jõud provintsidest kohalekutsutud föderaatidest.

Robespierre nägi selle plaani ohtlikkust revolutsioonilisele Pariisile ja Prantsusmaa ühtsusele. Oma kõnes Jakobiinide Klubis 15. okt. 1792. a. vaidles ta ägedalt žirondiinide plaani vastu, väites, et nende relvastatud jõudude loomine ei ole vajalik, kuna Konvendi julgeolekut ähvardav oht ei ole põhjendatud. Nende relvastatud jõudude abil avaneks türannial sobiv võimalus vägivalda tarvitamiseks. Ning tõsiseks etteheiteks oli Robespierre'i ütlus, et kui rahva saadikud väärivad rahva usaldust, siis polegi vaja neid relvastatud jõude, aga kui nad on selle usalduse kaotanud, siis kasutavad nad neid relvastatud jõude juba rahva rõhumiseks.²

¹ Трпавутенберг, м. 349

² М. Ротенберг 2., м. 44-45

Lisaks mõistis Robespierre hästi, et need rehvastatud jõud aitaksid ellu viia žirondiinide föderalistlikke taotlusi. Ta märkis, et sellega astuksid 82 departemangu revolutsioonilise Pariisi vastu ning see tooks endaga kaasa kodu- sõja puhkemise Pariisis ja Pariisi hävitamise, sest "Kaardiväe loomise projekt on suunatud Pariisi kodanike vastu."¹ Robespierre heitis žirondiinidele ette, et juba 10. aug. päeval, siis kui pariislastega ühinenud föderaadid kukutasid despotismi, püüdsid žirondiinid kasutada oma eesmärkideks provintside jõude.²

Robespierre näitas žirondiinidele, et nende rünnakud Kommuuni vastu tunnistavad seda, et nad kuidagi ei taha mõista asjaolu, et nad on Kommuuni sünnituseks.³

Alates oktoobri lõpupäevadest muutus võitlus žirondiinide ja jakobiinide vahel üha ägedamaks ja võttis väga terava ilme. Robespierre'i kõne Jakobiinide Klubis 28. okt. paljastab täielikult žirondiinide poliitilise rühmituse olemuse ja nende eesmärgid. Robespierre näitas, et see rühmitus paikneb mässulise aristokraatia ja rahva vahel ning et nende liitlasteks on kõik need, kes on tuntud oma aristokraatlike vaadete poolest ning et nad teravalt vastandavad end sankulottidele, keda nad suutsid taluda ainult võitluse perioodil eelmise partei vastu. Kuid nüüd vastandavad žirondiinid departemange Pariisile. Nende eesmärgiks on lämmatada Pariis, oodates selleks sobivat ettekäänat. Kuid seda ettekäänat Pariisi rahvas ei tohi anda.⁴

¹ M. Robespierre 2., lk. 47-48

² Scalsamas, lk. 65 (kõne Jakobiinide klubis 28. okt. 1792)

³ Scalsamas, lk. 93 (kõne Kommuunis 25. nov. 1792)

⁴ Scalsamas, lk. 68-70

Ning žirondiinide kontrrevolutsioonilisust näitas Robespierre'i iseloomustus nende kohta - nad vajasisid revolutsiooni ilma revolutsioonita.¹

Otsustav lahing žirondiinide ja jakobiinide vahel puhkes küsimuses, mis puudutas kuninga saatust. Selle küsimuse kohest lahendamist nõudsid asjaolud, mis ilmnesid seoses uute dokumentide leidmisega Tuileries' lossist ja mis paljastasid täielikult kuninga reetlikkust, tema koostööd välisriikide monarhistlike valitsustega. Nii tõestasid dokumendid, et Louis XVI kiirustas 1792. a. kevadel Austriat ja Preisimaad sõja alustamisega Prantsusmaa vastu, samuti tunnistasid nad sõjasaaladuste otsesest väljaandmisest austerlastele. Ilmnes, et kuningas kulutas 1,5 milj. livrit Seadusandliku Kogu saadikute äraostmiseks.²

Siit järgnes plahvatus - kas need äraostetud saadikud ei tegutse Konvendis edasi? Pealegi olid jakobiinid juba ammu nõudnud kuninga karistamist. 3. dets. Konvendis nõudis Robespierre, et kuningas tuleb hukata, kuna kohus Louis XVI üle oleks nagu kohtuks ülestõusu üle. Ta põhjendas seda sellega, et rahval oma vabaduse huvides ei ole vajalik pidada kohut kuninga üle, rahvas lihtsalt tasub kätte. "...Louis peab surema, et isamaa saaks elada."³

Ja Marat nõudis kaljukindlalt, et kuningaga üle tuleb mõista kohut. Marat püüdis veenda, et rahval on õigus kohut mõista ja surmanuhtlusega karistada Louis XVI, kes oli kuulutanud end

¹ М. Робеспьер 2., л. 95

² Французская революция, л. 286-287

³ М. Робеспьер 2., л. 135-140

avalikult "...reeturite ja vandenõulaste juhiks..."¹ Marat toonitas, et surmanuhtluse võib määrata ainult Konvent ja kunni endine kuningas ei ole hukatud, ohustab see vabadust ning kõiki revolutsiooni saavutusi.²

Jakobiinide nõudmised langesid kokku rahva nõudmistega.

Kuid žirondiinid püüdsid päästa Louis XVI elu. Nad lihtsalt ei julgenud toetada nii revolutsioonilist sammu, nad oleksid siis pidanud väljuma oma klassi raamidest. Tegelikult nende äraootav ja kõhklev seisukoht oli peaaegu võrdne revolutsiooni otsese reetmisega. Kuid nad nägid ka seda, et kuninga avaliku kaitsmisega nad paljastaksid end täielikult ning see saaks nende saatusele äärmiselt ohtlikuks. Seega kuninga saatuse küsimus oli tegelikult nende endi eksisteerimise küsimuseks.

Jakobiinid lükkasid tagasi kõik žirondiinide katsed kuninga päästmiseks. Ja kui žirondiinid püüdsid apelleerida oma mõjule provintssides ning tegid ettepaneku pöörduda kuninga saatuse küsimuses rahva poole, siis näitas Robespierre sellele manöövri põhjendamatus, kuna Konvent esindab rahvast ning tema otsus saab olema õiglane.³

Robespierre naeris välja žirondiinide otsust kutsuda kokku advokaate kuninga kaitseks.⁴

Ning Marat näitas otseselt, et pöördumine rahva poole on ainuke võimalus Louis XVI päästmiseks, see annab rojalistidele uusi lootusi ning kutsub esile sisemised tülid ning võib

¹ Ж. П. Марат 3., lk. 188-189 ("Journal de la République française" № 65 p 66, 4. p 5. dt. 1792, edaspidi lüh.)

² Sealtsamas, lk. 196-198

³ M. Poteentep 2., lk. 83

⁴ Sealtsamas, lk. 135

isegi lahti päästa kodusõja, mis aga viiks vabariigi hukkumisele. Ja Marat rõhutas veelkordselt, et rahva vabastamisega türanniast kaotavad vaenlased ühtlasi võimaluse ühinemiseks ning riigis on võimalik taastada kord ja rahu ning tugevdada ühiskondlikku vabadust.¹

Marat nõudis ettenägelikult kohtuotsuse vastuvõtmist nimelise hääletamise teel.²

Detsembris algas Konvendis kohtumõistmine Louis XVI üle. 30. dets. nõudsid sankülotid 18 Pariisi sektsioonist Konvendilt endisele kuningale surmanuhtluse määramist.³ Marat oligi saavutanud, et hääletamine toimuks nimeliselt. 15. jaan. 1793. a. vastas küsimusele - kas Louis XVI on süüdi - jaatavalt 683 saadikut. Rahva poole pöördumist ei peetud vajalikuks. Kuningale karistusmäära otsustamisest võttis osa 721 saadikut, kusjuures surmanuhtluse poolt oli 387 saadikut, vanglakaristuse või tingimisi surmanuhtluse poolt 334 saadikut.⁴

21. jaanuaril 1793. a. viidi otsus täide: kuningas hukati giljotiinil.

¹ Ж. П. Марат 3, к. 215 ж.

² Сенат, к. 229

³ Присутственные листы, к. 361

⁴ Французская революция, к. 291-292

4. p e a t ü k k

SANKÜLOTID JA JAKOBIINID 1793.a.

31.MAI-2.JUUNI ÜLESTÕUSU PÄEVIL

1793.a. algas revolutsioonilisele Prantsusmaale rasketes tingimustes. Maa majanduslik olukord oli seoses sõjaga halvenenud. Vabariik oli ära lõigatud välismaailmast. Sise- ja väliskaubanduse tase langes. Sõda laostas tööstust, mis kannatas toorainepuuduse või tarbimise lakkamise all. Luksuseesemete tootmine elas üle katastroofi, kuna revolutsioon oli vanad tarbijad minema pühkinud. Töölise olukord halvenes. Nii jäigi Lyoni siiditööstuses töötama umbes 30 tuhat töölisi.¹

Žirondistlik valitsus püüdis puhkevate majanduskriisi ära hoida emissiooni teel, kuid paberrahaks muudetud assignaadid hakkasid kiiresti kaotama oma väärtust, kuna nende ülemäärase hulga tõttu puudus neil tagatis rahvusliku vara naol. Inflatsiooniga kaasnes loomulikult kaupade hindade tõus, kuid töötasu jäi 1790.a. tasemele.² Võitlus töötasu tõstmise eest põhjendas vastu Le Chapelier'i seadust. Elukalliduse tõusu iseloomustab ilmekalt assignaatide kursi langus. 100 frangi assignaatide väärtus metallrahas langes järgmiselt: 1790.a. - 95 franki, 1791.a. - 90-70 franki, 1792.a. lõpul - 63 franki, 1793.a. alguses - 50 franki.³ Spekulatsioon lõi lakkama.

Naela leiva hind tõusis 3 sou'lt⁴ 5-7 sou'le, kohati isegi 8-le.

¹ Французская революция, к. 293

² Seebemas

³ H.M. Lyons, к. 80

⁴ 1 sou = 12 denier = 1/20 livri

Sulased ja mustatöölised, kelle päevapalk oli 20-25 sou'd, ning linnatöölised päevapalgaga 30-50 sou'd elasid poolnäljas.¹ Vilja Prantsusmaal jätkus, kuid seda ei lastud turulê. Toit - luskriis muutis rahvahulga rahutuks. Mitmel pool provintsi - des puhkesid stiihilised rahutused, talupojad püüdsid lokaal - sete võitlusvahanditega oma olukorda parandada. Agraarküsimus oli ikkagi veel lahendamata.

Alates 1792. a. sügisest algas liikumine toiduainetele kindlate hindade määramise eest, mis tugevnes 1793. a. alguses. Selle liikumise põhiliseks taotluseks oli kindla hindade ülem - määra - maksimumi kehtestamine.

Maksimumi kehtestamise kõige tulisemad pooldajad olid "pöörased", kes esindasid plebeilike eelproletariaadi kihtide huve. Nende sotsiaalseid nõudmisi iseloomustas egalitarismi printsiip. Eraomandi kaotamise eest nad ei võidelnud. "Pööraste" tuntumateks juhtideks olid Jacques Roux, Theophile Leclerc ja Varlet.

Zirondistlik Konvent (kuna žirondiinid etendasid Konven - dis juhtivat osa) suhtus "pööraste" liikumisse eitavalt. Ka ja - kobiinid olid samal seisukohal.

Prantsusmaa majanduslikku olukorda halvendas välisriiki - de uus interventsioon ning rojalistide kontrrevolutsioonilise tegevuse aktiveerumine. 1793. a. aasta kevadel kujunenud kontr - revolutsioonilisse koalitsiooni kuulusid Inglismaa, Austria, Preisimaa, Madalmaad, Hispaania, Napoli, Sardiinia (Piemonte) ning mitmed Saksa väikeriigid. See võimas koalitsioon pidi lammata - ma revolutsioonilise tule Prantsusmaal ning tagana, et revo -

¹ H. M. Lykure, lk. 80

lutsioon ei kanduks üle Euroopa riikidesse. Pealegi püüdsid riigid rahuldada oma individuaalseid taotlusi Prantsusmaa suhtes. Prantsuse revolutsioon andis Inglismaale "...suurepärase võimaluse mandri monarhiate abiga hävitada Prantsusmaa merekaubandus, annekteerida Prantsuse asumaad ja maha suruda prantslaste viimased katsed konkureerimiseks merel."^{2 1}

Sõjategevuses tabas Prantsusmaad täielik ebaõnn. Esimese kaotuse said Prantsuse väed Austria Madalmaades. Kindral Dumouriez' väed löödi Neerwindeni all puruks. Sellele järgnes otsene reetmine: Dumouriez alustas austerlastega läbirääkimisi ning tegi seejärel monarhia restaureerimise eesmärgil katse viia vabatahtlikud koos austerlastega Pariisi vastu. Peale selle nurjumist põgenes ta austerlaste juurde. Interventide väed olid valmis astuma Prantsusmaa territooriumile.

Kuna Dumouriez oli tihedalt seotud žirondiinidega, siis kinnitas tema reetmine, et žirondiinid on muutunud revolutsioonilise Prantsusmaa otsesteks vaenlasteks. Muuseas, Marat ennustas juba varem, et Dumouriez'ist saab reetur.² Robespierre Jakobiinide Klubis 1. apr. 1793. a. toonitas, et Dumouriez' reetmine annab tunnistust vandenõust ning paljastab kaasosalised, kes teda toetasid.³

See oli sobiv moment rojalistidele: Vendées laienes mäss, mis haaras varsti peaaegu kogu Loode-Prantsusmaa.

¹ Friedrich Engels, *Sotsialismi arengumise utopiasest kaadrasest*, Karl Marx ja Friedrich Engels, *Valitud teosed* kahes köites, II, Tallinn, 1960, lk. 87

² Zh. N. Mafay 3., lk. 384 ("Journal" № 37, 31. out. 1792, kommendaandis)

³ M. Podeschep 2., lk. 278

Konvent taastas Erakorralise Tribunali, mis varsti nimetati ümber Revolutsiooniliseks Tribunaliks. 6. märtsil moodustati Ühiskondlik Päästekomitee, mille juhiks sai Danton. Kuid selle tegevus ei rahuldanud Marat'd. Ta tegi ettepaneku 12-st ustavast patrioodist koosneva üldise julgeoleku ja üldise kaitsekomitee moodustamiseks, et edukamalt võidelda sise- ja välisvaenlaste vastu.¹

Juba peale 10. aug. hakkasid sektsioonid võitluseks kontr-revolutsiooni vastu moodustama valvekomiteesid. Prantsuse Teatri sektsioonis eksisteeris see alates 11. aug. 1792. a.² 1793. a. 21. märtsi dekreediga organiseeriti 12-liikmelised valvekomiteed kõigi kommuunide ja sektsioonide juures, mille ülesandeks oli välismaalaste tegevuse jälgimine ning kontrollimine.³

Samal ajal jätkus riigis ühiskondlik liikumine, kuna sõja tõttu suurenes veelgi majanduslik kaos. Sankülotide sotsiaalsed nõudmised olid rahuldamata. Erinevate ühiskondlike kihtide jõud hakkasid konsolideeruma, antižirondistlik koalitsioon hakkas omandama selgemaid piirjooni. Sankülotid ründasid petit-sioonidega Konventi.

12. veebr. 1793. a. esitasid Pariisi sektsioonid Konvendile petitsiooni, milles konstateeriti, et kuritegevus viljakaubanduses tuleb likvideerida ning nõuti maksimumi kehtestamist viljahindadele; surmanuhtluse ähvardusel keelata nisu müümine kallimalt kui 25 livrit 250 naela eest.⁴ Kuid Konvent lükkas

¹ Ж. П. Марат 3, л. 288

² А. Бодуэн, Революционная комитетная инспекция (1793-1794), Французский архивист, 1958, Москва, 1959, л. 154

³ Труды архива, л. 77-79

⁴ Сеальманс, л. 158-159

kõik nende nõudmised tagasi. Ta nägi maksimumis ohtu eraomandi puutumatusle. Vastuseks sellele petitsioonile esines žirondiin Buzot ähvardustega Pariisi sankülotide aadressil.¹

Jakobiinide eitavat suhtumist iseloomustab Marat' seisukoht: ta astus väga teravalt sankülotide maksimumi nõudmistele vastu. Marat iseloomustas Pariisi sektsioonide 12. veebr. petitsiooni kui hukutavat vahendit, mis võib esile kutsuda nälja, laostumise ning kodusõja.²

Pariisi demokraatlikud organisatsioonid avaldasid žirondiinidele otsustavat vastupanu. Lisaks sotsiaalsetele nõudmistele oli nende tegevuse eesmärgiks Konvendi puhastamine žirondiinidest: tagasi kutsuda need saadikud, kes pooldasid kuninga saatude otsustamisel pöördumist rahva poole ning kes olid despoodile surmanuhtluse määramise vastu. Kuid petitsioonide esitamine ei anna tulemusi. Sankülotid ei leia toetust, kõik rühmitused on nende sotsiaalsete taotluste vastu. Isegi Pariisi Kommuun ei liitunud esialgu nende võitlusega.

Ja siis pidi Pariis peaaegu uuesti plahvatama. Kuid ei anna tulemusi ka üksikud stiihilised väljaastumised ning leivakaupluste rüüstamine 25. veebruaril. Žirondiinid rakendasid liikumise vastu otsest survet. Rahvamassid ei leia mingit toetust ka jakobiinidelt. Robespierre küll leiab, et selle väljaastumise põhjustas rahva häda, et rahvas kannatab, kuna ta ei ole oma väljaastumistega parandanud oma olukorda ning seepärast rahvas arvab, et tal on õigus oma nõudmistele rahuldamisele. Kuid tegelikult oli see kongrrevolutsiooniliste jõudude provokatsioon. Robespierre'i ar-

¹ T. J. Babutinski, lk. 160

² M. T. Marat 3., lk. 249-250

vates on rahval küll õigus üles tõusta, kuid mitte selleks, et rahuldada oma majanduslikke nõudmisi.¹

Kuigi Marat ei toetanud sankülottide sotsiaalseid nõudeid maksimumi kehtestamise osas, nägi ta ometi nende äärmist viletsust. Ja Marat nõuab jakobiinidest kõige ägedamini, et ei piisa piiri panemisest viletsusele, vaid "... tuleb alustada selle hävitamisega." Marat' arvates oleks see parim vahend revolutsiooni saavutuste kindlustamiseks. Ühtlasi loeb ta seda üheks abinõuks, et päästa riiki majanduslikust langusest ja anarhiast.² Seega Marat nagu Robespierre'gi püüab sankülottide liikumist suunata poliitilise võitluse raamidesse ning kasutada neid võitluseks žirondiinide vastu.

Kuid Marat soovitab siiski sankülottide majanduslike nõudmiste rahuldamiseks 1/3 kirikumaadest ning jäät- ja kõnnumaad/ära jagada varatute kodanike vahel, varustades neid ühtlasi tööriistadega ja seemnega, mis seoks sankülotid tugevalt revolutsiooni külge.³

Ka sankülottide järgmine väljaastumine ebaõnnestus. Pariisis toimus 9.-10. märtsil 1793. a. rea sektsioonide väljaastumine, kuid see oli ennatlik. Varlet' üleskutsele vastasid ainult 4 sektsiooni, mis määraski ülestõusu nurjumisele. Seekord piirduti ainult žirondiinide ajalehtede rüüstamisega.⁴

Poliitiline võitlus teravnēs. Sankülotid hakkasid muutuma jõuks, mida tuli arvestada, eriti aga siis, kui nende stiihilised

¹ M. P. P. 2., lk. 251-252

² Ж. П. Марат 3., lk. 260-261

³ Себергамас, lk. 261-262

⁴ Французская революция, lk. 305

väljaastumised hakkasid muutuma organisatsioonideks.

Teravnes võitlus ka jakobiinide ja žirondiinide vahel. 1793. a. 1. märtsil otsustatakse Jakobiinide Klubi koosseisust välja lülitada kõik need liikmed, kes kuninga protsessis pooldasid rahva poole pöördumist ning need, kes olid taandunud vabariiklikest vaadetest.¹

Žirondistlik Konvent tugevdas oma positsioone: 18. märtsi dekreediga määrati surmanuhtlus igale, kes taotleb agraarseaduse muutmist või igat liiki omandi kahjustamist.²

Pariisi Kommuun püüdis sankulottide sotsiaalseid nõudmisi esialgselt toetada majanduslike abinõude rakendamisega. Ta püüdis pealinna piirides rakendada omapärast maksimumi: ostis kokku jahu ning kohustas leiba müüma mitte kallimalt kui 3 sou'd naela eest. Kuid see lokaalne katse olukorda parandada ei õnnestunud. Kommuun hüvitas need kahjumid üldriiklike vahendite arvel. Seda kasutasid ära žirondiinid, et õhutada provintse Pariisi vastu (pealinna toidetakse provintside arvel).³ Nii olid Kommuuni igapäevased kulutused 12000 livri, mis läksid selleks operatsiooniks, samuti ka tasumiseks sankulottidele osavõtu eest sektsioonide tööst (40 sou'd päevas).⁴

Kuid selle lokaalse katse ebaõnnestumine tõi kaasa vältimatu järelduse: sankulotid mõistsid, et on vaja kehtestada maksimum kogu riigi ulatuses. Ja selle võitluse keskuseks said sankulottide sektsioonid ja rahvaühingud. Liikumisele avaldasid tugevat mõju Jacques Roux ja Varlet.

¹ Т. П. Якубович, с. 371

² Сенсация, с. 148

³ Н. М. Лыков, с. 82

⁴ Организация, с. 101

Sankülötid jätkasid visalt agitatsiooni Konvendi puhastamise eest - ära kutsuda need saadikud, kes on vastu rahva majandusliku olukorra parandamisele.

Ning siis, kui jakobiinid nägid, et žirondiinid on asunud otsesele kontrrevolutsioonilisele tegevusele (Dumouriez' reetmine kompromiteeris tugevasti žirondiine) ning et sankülottide liikumist saadikute ära kutsumiseks toetavad ka provintsid, ei olnud enam žirondistlike saadikute ära kutsumise vastu Konvendist. Marat 2. märtsil toonitas, et mõõdukus viib isamaa hukkamisele. Kahe rühmituse vaheline võitlus oli muutunud nii teravaks, et Marat püstitas dilemma: hävitada žirondiinid või ise hukkuda.¹

Jakobiinide Klubi ringkirjas 26. märtsist 1793. a. pöördutakse otseselt departemangude poole, et nad mõistaksid hukka žirondiinide tegevuse.² Robespierre tegutses esialgu suhteliselt ettevaatlikult. Ta kutsus küll rahvast Konventi päästma (et rahvas paljastaks saadikud), kuid soovitas neil jääda mõõdukale tasemele ning piirduda esialgselt žirondiinide liidrite jälgimise ning paljastamisega. Kuid siiski pidas Robespierre hädavajalikuks sisemiste vaenlaste hävitamist, mis oleks välisvaenlaste purustamise eeltingimuseks. —

— Selleks oli aga vaja, et kogu Prantsusmaa tõuseks ühes, et revolutsioonilised departemangud suudaksid taltsutada mässulisi.³ Kuid juba 1. apr. 1793. a. esines Robespierre Jakobiinide Klubis väga resoluutselt: vabariigi päästmise tagab ainult valitsuse täielik uuendamine.⁴ Ning 3. apr. 1793. a. süüdistas ta Konvendis

¹ Ж. П. Марат 3, lk. 264

² Труды якобинского клуба, lk. 385-386

³ М. Робеспьер 2, lk. 275

⁴ Сенсация, lk. 277

ägedalt žirondiinide revolutsiooni otseses reetmises, lähtudes nende sidemetest Dumouriez'iga.¹

5.apr.1793.a.esitas Jakobiinide Klubi ringkiri otsese üleskutse: ära kutsuda Konvendist kõik saadikud, kes on kaotanud rahva usalduse. Selles ringkärjas oli tunda Marat' ägedust: kutsuti departemange relvastuma ning hävitama kõiki vandenõulasi.²

Pariisi demokraatlikud organisatsioonid hakkasid ikka tungivamalt Konvendile survet avaldama. Nende poliitiline ja majanduslik võitlus muutusid üksteisest lahutamatuks. Võitlusega maksimumi eest kaasnes võitlus žirondiinide vastu. Nii nõudis 1793.a.8.apr. Bonconseil' deksiooni delegatsioon tähtsamate žirondiinide liidrite kõrvaldamist Konvendist.³ Seda toetas enamus sektionidest ning vastavalt sellele esitas Pariisi Kommuun 15.apr. Konvendile nõude 22 žirondiini eemaldamise kohta.⁴

18.apr.1793.a.nõudis Pariisi departemang maksimumi kehtestamist viljahindadele kogu Prantsusmaa ulatuses ning esitas vastavad hinnad (25-26 livri setier' eest). Nende nõudmised olid samuti sihitud vabakaubanduse ja spekulatsiooni vastu. Rahvas on revolutsiooni 4 aasta ohvritega ära teeninud paremad elutingimused - selline oli nende nõudmiste põhjendus.⁵ Pariisi Kommuuni Nõukogus toetas Chaumette veendunult sanküloottide nõudmisi maksimumi kehtestamiseks.⁶ Seega Pariisi Kommuun hakkas toetama sanküloottide sotsiaalseid nõudmisi.

¹ М. Добренко 2, л. 278 ж.

² П. Рабутиеро 60, л. 394-395

³ Сеальсамас, л. 391-392

⁴ Сеальсамас, л. 393-394

⁵ Сеальсамас, л. 162-163

⁶ Я. М. Давид, К вопросу о значении безразгов Анжуйского Уложения для истории конституционных и политических изменений в России, 1961, Москва, 1962, л. 99

1.mail nõudis Saint-Antoine'i eeslinna sankülottide delegatsioon väga ähvardavalt maksimumi kehtestamist. Nad teatasid, et oma nõudmiste toetamiseks on nad valmis ülestõusuks: nende selja taga on 10 tuhat inimest.¹

Siin tegid jakobiinid pöörded ja asusid toetama maksimumi sisseseadmist. Sellele ei suutnud žirondiinid enam vastu seista: 4.mail 1793.a. kehtestas Konvent 1.maksimumi (viljahindade osas). Konvent kohustas arvele võtma viljatagavarad ning kehtestas maksimumi kõigile departemangudele: aluseks võeti keskmised turuhinnad ajavahemikust 1.jaan.kuni 1.maini, kusjuures nähti ette hindade teatud alandamist kuude kaupa.²

Jakobiinidel oli vaja liitlast võitluses žirondiinide vastu. Sellele liitlasele oli vaja vastu tulla. Esimene lähenemine oli toimunud: antižirondistlik koalitsioon oli hakanud tegutsema.

Kuigi jakobiinid toetasid siin sankülottide nõudmisi, ei saanud Robespierre siiski täielikult aru nende sotsiaalsetest taotlustest. Tema arvates ei pretendeeri sankülottid kunagi varanduslikule võrdsusele, vaid jäävad poliitilise võrdsuse pinna peale.³

Robespierre'i poliitilised vaated tegid ajavahemikul 10. aug.kuni 1793.a.juunini läbi olulise arengu ning lähenesid demokraatlikele printsiipidele.⁴ Robespierre nägi sankülottide demokraatlikes organisatsioonides rahva suveräänsuse avaldust

¹ Публичное слово, м. 176-177

² Seal samas, м. 177-181

³ М. Робеспьер 2, м. 333

⁴ Э.Б. Сепюраская, м. 295

ning seksioonidelt otsis ta ka toetust rahva suveräänsuse printsiipide kaitsmiseks, eriti siis, kui ta võttis vahetult osa Pariisi Kommuuni tegevusest.¹

Robespierre'i sotsiaalsed vaated ei võimaldanud tal 1793. a. juuniks täpselt mõista sankülottide majanduslikke nõudmisi. Sotsiaalseid probleeme püüab ta lahendada egalitarismi printsiipidest lähtudes.² Kuid siin Robespierre'i vaated ei lange sankülottide vastavate printsiipidega kokku. Egalitarismi printsiibi tuletas ta Rousseau' õpetusest.³ Kuid Robespierre nägi, et egalitarismi printsiipe ei ole võimalik ellu rakendada: varamenduslikku võrdsust pidas ta ainult unelmaks.⁴

Alates aprilli lõpust teravnes võitlus jakobiinide ja žirondiinide vahel. Rünnakul jakobiinide vastu leidsid žirondiinid endale ohvri Marat's. Nad tahtsid Marat'd anda Revolutsioonilise Tribunali kätte. Nad vihkasid Marat'd, kuna ta kutsus otseselt võitlema žirondiinide vastu ning paljastas nende kontrrevolutsioonilisust. Marat heitis Konvendile ette, et see suhtub lojaalselt reetjatesse ning revolutsiooni vaenlastesse ega ole midagi teinud nende likvideerimiseks. Ta arvas pessimistlikult, et vaevalt žirondiinid ka midagi resoluutselt ette võtavad. Ja siis Marat paiskaski žirondiinidele otsese süüdistuse: nad ei ole mitte ainult kontrrevolutsionääride otsustavad kaitsjad, vaid kujutavad endast avalikku kontrrevolutsiooni.⁵ Eriti vihastas žirondiine see, et Jakobiinide Klubi 5. apr. ringkirjas

¹ Э. Б. Сепрофьян, к. 292

² Сенсация, к. 297

³ А. Б. Манро, Мануальный Робеспьер (к глянцулету со дня рождения), Очерки истории французской XVIII-XIX вв., Москва, 1961, к. 130

⁴ М. Робеспьер 2., к. 320

⁵ Ж. П. Марат 3., к. 263

kutsuti otseselt Konvendi puhastamisele ning et sellele oli alla kirjutanud Marat.¹

Kuid kohtuprotsess lõppes Marat' triumfiga, tema autoriteet hakkas jõudma kulminatsioonipunkti. Üle 100 tuhande sanküloti saatis teda Revolutsioonilisest Tribunalist Konvendini.² Marat oli uhke kogu Prantsusmaa sankülotide mahisuse ja patriotismi üle.³

Ning 8. mail 1793. a. oma kõnes Jakobiinide Klubis näitas Robespierre, et "Mägi vajab rahva toetust, kuna rahvas näeb Mäes oma tuge..."⁴ Ta soovitas konkreetsed abinõud revolutsioonilise Pariisi jaoks: moodustada departemangude sankülotidest tõeliselt revolutsiooniline rahvaarmee ning koondada see Pariisi. Robespierre pidas vajalikuks kõigi Pariisi sankülotide relvastamist. Ta soovitas sankülotidel puhastada sektsioonid moodsusest ja aristokraatidest, samuti teha relvituks kõik kahtlusalused isikud ning arreteerida need, kes on meelestatud anti-patriootlikult. See oli sankülotidele tegevusprogrammiks, kuid selle elluviimiseks ei näinud Robespierre ette mitte ülestõusu, vaid tegutsemist seaduslikul teel.⁵

Mais kujunes antižirondistlik koalitsioon lõplikult välja, seda soodustas poliitilise kriisi süvenemine. Sankülotide tegevus sektsioonides elavnes, nende koosolekud muutusid rohkearvulisteks ning nende tegevuses hakkas ilmnema koordineeritust. Demokraatlike elementide võitlus moodsuse vastu muutus terava-

¹ П. П. Рабушев, л. 394 - 395

² А. В. Махорин, «Жизнь и смерть Марата - герой революции», Очерки истории Франции XVIII-XIX вв., Москва, 1961, л. 54

³ Ж. П. Марат 3., л. 305

⁴ М. Робеспьер 2., л. 336

⁵ Сеальдана, л. 333 - 337

maks ning sai teatud ülekaalu.

Žirondiinid kavatsesid revolutsioonitule Pariisis täieli-
kult lämmatada. Nad kartsid rohkem Pariisi kui intervente. Nii te-
gi Žirondiin Guadet 18. mail 1793. a. Konvendile ettepaneku Parii-
si Kommuun laiali saata ning kokku kutsuda saadikute asendajaist
uus Konvent Bourges'is.¹ Kuid Žirondiinide kontrrevolutsioonili-
sust mõistsid üha rohkem ka sankülotid. 18. mail nõudsid Ven-
déesse suunduvad Saint-Antoine'i eeslinna vabatahtlikud kõigi
kontrrevolutsionääride vangistamist ning revolutsioonilise ar-
mee moodustamist sankülotidest.²

Žirondiinid moodustasid Kommuuni hävitamiseks spetsiaalse
"Kaheteistkümne komisjoni", mis pidi ette valmistama nende löö-
ki sankülotide organisatsioonidele. Sektsioonid astusid tera-
valt "Kaheteistkümne Komisjoni" vastu, kes oma tegevusega meeles-
tas sankülotid enda vastu. Komisjon püüdis pidurdada sektsiooni-
de tegevusvabadust. Tema ettepanekul dekreteeris Konvent 24. mail
1793. a., et sektsioonide koosolekud peavad lõppema hiljemalt kell
10 õhtul.³ Komisjon vangistas Hebert'i, Varlet' ja mõned Kommuuni
liikmed. Demokraatlikud sektsioonid protesteerisid ägedalt selle
vastu. 25. mail 1793. a. pidas Marat Jakobiinide Klubis "Kaheteist-
kümne komisjoni" hävitamist hädavajalikuks ning kutsus Mäge
võitlusse selle komisjoni vastu.⁴ 25. mail Kommuuni Peanõukogu
delegatsioon protesteeris Konvendis Hebert'i vangistamise vastu.⁵
26. mail nõudsid 16 sektsiooni saadikud Hebert'i vabastamist.⁶

¹ Ппавутербатго, к. 475-476

² А. Собыя, Сакруауауа, к. 42

³ Ппавутербатго, к. 477

⁴ Салсамас, к. 480

⁵ Салсамас, к. 478

⁶ Салсамас, к. 479

kuid juba 27.mail oli neid rohkem kui pool sektsioonidest.¹ 27. mail nõudis Cité sektsioon "Kaheteistkümne komisjoni" andmist Revolutsioonilise Tribunali kätte.² Sektsioonid on häiritud Mäe kõhklustest ning tema suhtelisest passiivsusest. Võitluses žirondiinide ja "Kaheteistkümne komisjoni" vastu pakkusid Pariisi sankülotid Mäele abi: "100 tuhat inimest on teie kaitseks relvastatud."³ Komisjon saadeti 27.mail küll laiali, kuid juba 28.mail tühistati žirondiinide poolt eelmise päeva dekreet.⁴

Wõitlus "Kaheteistkümne komisjoni" vastu sai uue ülestõusu lähtepunktiks. Liikumisest osavõtivate sektsioonide arv suurenes. 28. ja 29.mail nõudsid komisjoni hävitamist juba 27 sektsiooni. Nende hulgas oli palju mõõduka suunaga sektsioone, kes lasid end lihtsalt kaasa tõmmata.⁵

Ülestõusu eelõhtul oli žirondiinide vastu liitunud umbes 30 sektsiooni, kuid liikumise põhituumiku moodustasid 12 sektsiooni. Osa sektsioone toetasid žirondiinid ning andsid oma relvastatud jõud Konvendi kaitseks.⁶

30.mail esitasid 27 sektsiooni Konvendile petitsiooni, milles nõuti kõigi nende dekreetide tühistamist, mis olid vastu võetud "Kaheteistkümne komisjoni" ettepanekul. Eriti käis see dekreeidi kohta, mis keelas sektsioonidel koosolekuid pidada pärast kella 10 õhtul. Tehti ettepanek anda "Kaheteistkümne komisjon" spetsiaalse revolutsioonilise kohtu alla.⁷ Revolutsiooni käigus oli saanud kriitiline moment.

¹ A. B. Topgou, lk. 43

² Публичное слово, lk. 480 - 481

³ Sealsamas, lk. 482

⁴ Sealsamas, lk. 483

⁵ A. Coqyus, Casse-noyaux, lk. 38

⁶ A. B. Topgou, lk. 45 - 46

⁷ Публичное слово, lk. 484

Ülestõusu valmistasid praktiliselt ette sektsioonid. Cite sektsiooni initsiatiivil kogunesid 29.mai õhtul piiskopi lossi sektsioonide komissarid, kes moodustasid spetsiaalse "Kuue komisjoni", kes taotles endale sektsioonidelt piiramatuid volitusi.¹ Sektsioonide komissarid esindasid 33 Pariisi sektsiooni.² Komissarid otsustasid 30.mai õhtul ülestõusuga mitte enam viivitada. "Kuue komisjon" kasvas ümber "üheksa komiteeks", kes asus lahendama ülestõusu organisatsioonilisi küsimusi.³

Kuid Pariisi Kommuun kõhkles ja isegi püüdis pidurdada sektsioonide väljaastumisi. 28.mail lükkas Kommuuni Peanõukogu tagasi Hebert'i ettepaneku ülestõusu alustamise, sektsioonide puhastamise ning sankülottide relvastamise kohta.⁴ Ööl vastu 31.maid püüti selleks isegi rakendada rahvuskaartlaste täiendavaid jõude. Üleskutses sektsioonidele hoiatati ennatlike väljaastumiste eest. Ei toetatud nende sektsioonide initsiatiivi, kes teatasid oma valmisolekust ülestõusuks. Pariisi meer püüdis isegi veenda sektsioonide komissare loobuma väljaastumisest. Kommuunil puudus kindel seisukoht ülestõusu alustamise suhtes.⁵ Kommuun seadis siin demokraatlike sektsioonide revolutsiooni - listele taotlustele vastu oma passiivse tegutsemise.

Muuseas, 30.mail arutati Jakobiinide Klubis Cité sektsiooni poolt organiseeritud koosoleku otsust selle kohta, et sankülotid võtavad omandi kaitse oma kättesse. Jakobiinide Klubi toetas seda otsust.⁶ See iseloomustab revolutsioonilise kodanluse ses-

¹ A. B. Topgore, lk. 48

² A. Lotyub, Lankraator, lk. 38

³ A. B. Topgore, lk. 49

⁴ Sealamas, lk. 48

⁵ Sealamas, lk. 50

⁶ Пpобyтyючe, lk. 484-485

märke 31.mai-2.juuni revolutsioonis:revolutsioon ei tohtinud väljuda nendest raamidest, mida taotles kodanlus.

31.mai hommikul kell pool 4 alustas häirekell Pariisi Jumalaema kirikus. Kõikjal löödi générale'i (üldise häire signaali). Nüüd liitus ülestõusuga ka Kommuun, kelle Peanõukogu korraldusel hakkasid häirekellad lööma rappel'it (relvastatud kodanike kogunemine).¹

Need häiresignaaliid panid sankülotid liikuma - nad relvastusid ning olid valmis otsustavalt tegutsema. Kuid nüüd ilmes teatud organisatsiooniline ettevalmistamatus - Jakobiinide Klubi, Pariisi Kommuun ega ülestõusu Komitee ei oska otstarbekalt rakendada sankülotide relvastatud valmisolekut. Tekkis relvastatud salkade teatud kaootiline liikumine.

Alles kell 11 suundusid sankülotid Konvendi juurde, kuid ikkagi veel puudus konkreetne tegevusplaan.² Esialgu Kommuuni Ülestõusu Komitee delegatsioon suhtus väga leebelt Konventi. Siin oli tunda tugevat jakobiinide mõju. Kardeti, et rahvaliikumine libiseb nende kontrolli alt välja, kuid samuti kardeti departemangude kontrrevolutsioonilist väljaastumist. Seepärast esialgu ei rakendatudki sankülotide liikumist žirondiinide kõrvaldamiseks Konvendist, ning see vastuolu peegeldus selgelt ülestõusu esimestes sammudes.³

31.mail esitati Konvendile ülestõusu peamised nõudmised: Konvendi puhastamine kontrrevolutsioonilistest žirondiinidest ning nende "Kaheteistkümne Komisjoni" laialisaatmine.

¹ A. B. Topgou, lk. 50

² Sealsamas, lk. 50-51

³ Sealsamas, lk. 52

Robespierre toetas 31.mail Konvendis sanküloottide petit-
sioonis esitatud nõudmisi. Tema arvates ei piisa ainult "Kahe-
teistkümne Komisjoni" hävitamisest, sest ta taastatakse uuesti
(nagu tehti seda 28.mail). Tuleb hävitada see alus, millele toe-
tub "Kaheteistkümne komisjon" - žirondistlikud liidrid Konven-
dis. Ja siis paiskas Robespierre Konvendi žirondiinidest liid-
ritele näkku kõik nende reetmised revolutsiooni ^{ürituse} vastu
alates nende võimuletulekust 10.aug. Ta süüdistas neid selles,
et nad tahtsid lämmatada revolutsioonilist Pariisi, et nad ka-
vatsesid päästa kuningat, et nad olid Dumouriez' reetmise kaas-
osalised. Ning Robespierre nõudis, et Konvent dekreeteeriks nen-
de süü.¹

Ka Danton nõudis "Kaheteistkümne komisjoni" laialisaatmist
ning tema liikmete kohtu alla andmist.²

31.mail kujunes põhiliselt välja ülestõusu komitee koos-
seis. "Üheksa komiteega" liitusid Pariisi Kommuuni esindajad
ning sektsioonide komissaride koosoleku saadikud Jakobiinide
Klubist. Ametlikult kuulus ta koosseisu 25 inimest, kuid arva-
takse, et see arv ületas isegi 30.³

Kuid Ülestõusu Komitee selja taha koondus soliidne sekt-
sioonide jõud. Kuigi mõõdukad sektsioonid otseselt ei liitunud
antižirondistliku koalitsiooniga, ei julgenud nad ka avalikult
välja astuda žirondiinide kaitseks. Žirondiinidele ustavate
sektsioonide relvastatud jõud pidid paratamatult alluma sankü-
loottide massilisele liikumisele ning kasvõi näiliselt nendega
vennastuma.⁴

¹ M. Potemov, l. 358-359

² Thabuguev, l. 487-488

³ A. B. Torgov, l. 53-54

⁴ Serbskij, l. 57

Sankülotide liikumine 31. mail saavutas siiski teatud edu: Konvent dekreteeris "Kaheteistkümne Komisjoni" likvideerimise.¹ Kuid žirondistlik Konvent jäi püütumatuks. Olgugi et liikumine justnagu takardus, oli algus siiski tehtud.

31. mail esines väga revolutsiooniliselt Jakobiinide Klubis Billaud-Varenne. Tema revolutsioonilisus läks Mäe omast kaugemale, kes rahuldus esialgselt võiduga "Kaheteistkümne komisjoni" üle. Ta ei pooldanud nende inimeste seisukohta, kelle arvates 32 žirondiini vangistamine oleks liiga äärmuslik, vaid oli seisukohal, et ei tohi lubada mingit kokkulepet žirondiinidega. "Ülestõus on suunatud Konvendi parempoolse tiiva kontrrevolutsioonäärade vastu ning see võib lõppeda ainult siis, kui nad kõik on hävitatud... Pariis peab ülestõusu jätkama... Patrioodid tõusid üles ja nad võivad relvad maha panna alles pärast seda, kui Rahvuskonvendis on hävitatud kõik reetjad."²

Pariisi Kommuuni mõõdukus jätkus ka 1. juunil. Chaumette, Hebert ja Pache olid ikka veel mõõdukatel positsioonidel.³ Marat lahkus Konvendist, kuna ta ettenägelikult teadis, et midagi radikaalset seal ei teostu. Kuid kokku puutudes sankülotidega heitsid need Mäele ette selle passiivsust.⁴ Kommuun nokitses uue petitiooni kallal.

Ja nüüd avaldasid sankülotid sellisele mõõdukaale liikumisele tugevat survet. Sellele eelnes Marat' otsustav väljaastumine, kes mõistis jakobiinidest kõige paremini, et ülestõusu õnnestumiseks tuleb Kommuuni sundida otsustavalt tegutsema. Marat ületas jako-

¹ Пубуленскаго, к. 490

² Салсамас, к. 491

³ А. В. Топган, к. 59

⁴ Ж. П. Марат 3., к. 307

biinide kõhklused ning püüdis Kommuuni suunata mõõdukalt po-
sitsioonidelt aktiivsele tegutsemisele.¹ Sankülotide liikumise
aktiviseerumisele aitasid kaasa ka teated kontrrevolutsiooni pea-
letungist Lyonis ja Vendées ning intervehtide pealetungist rin-
del.

Ja Kommuun pidigi hakkama aktiivselt tegutsema. Bonconseil'
seksioonis hakati looma générale'i. Relvastatud sankülotid ko-
gunesid Konvendi juurde. Liikumine kaienes. Kuna aga Konvendi
koosseis ei tulnud kokku, siis piirduti ettevalmistustega järg-
miseks päevaks. Ülestõusu Komitee töötas välja üldise tegevus -
plaani ning nõudmised Konvendile. Seksioonidesse saadeti komis-
sarid. Pariisi Rahvuskaardi ülem Henriot paigutas Rahvuskaardi
võitlusvalmis.²

2. juunil kinnitas Kommuun Ülestõusu Komitee poolt koosta-
tud teksti. Petitsioon teatas äärmiselt kategooriliselt, et rah-
vas on valmis end ise päästma ning nõudis žirondiinide eemalda-
mist Konvendist.³ Selle petitsiooni taga seisis 2. juunil umbes
100 tuhat tääki.⁴ Selle jõu ees dekreteeris Konvent rahva nõud-
mised: žirondiinidest reeturid ja "Kaheteistkümne komisjoni"
liikmed määrati koduse aresti alla.⁴ Ülestõus oli võitnud. Ilma
Pariisi seksioonide ja sankülotide organisatsioonide toetu-
seta ei oleks 31. mai-2. juuni ülestõus võitnud.⁵

Suur Prantsuse revolutsioon astus oma uuele, kõrgemale ast-
mele, hakkas kujunema jakobiinide revolutsioonilis-demokraatlik

¹ A. B. Topgou, lk. 59

² Sealsamas, lk. 60

³ Пубулетену сѣбо, lk. 496

⁴ A. B. Topgou, lk. 61

⁵ Пубулетену сѣбо, lk. 499

⁶ A. Событ, санкуотор, lk. 205

diktatuur."Esimesesi Prantsuse revolutsioonis järgneb konstitutsionalistide valitsusele žirondiinide valitsus ja žirondiinide valitsusele jakobiinide valitsus. Igaüks neist parteidest toetub eesrindlikumale... Revolutsioon liigub niiviisi tõusujoones.¹ See revolutsioon oli oma iseloomult ja liikumapanevate jõudude poolest rahva revolutsioon, oma meetodilt - plebeilik, kuid sisu ja tagajärgede poolest - kodanlik.²

Peale 2. juunit toetasid sankülotte täielikult 20 sektsiooni.³ Sektsioonid suutsid tegutseda revolutsiooniliste organitena ainult siis, kui nad olid vabanenud kodanluse mõju alt.⁴ Sektsioonide revolutsioonilisust ning võitluse käiku mõõdukate vastu iseloomustab Kommuuni Peanõukogu 31. mai otsuse täitmine. Selle otsuse järgi tuli kõik kahtlusalused isikud relvituks teha. Sankülottele alluvates sektsioonides algas kohe otsuse elluviimine. Kuid mõnede sektsioonide arvates ei olnud neil üldse kahtlusaluseid isikuid, mõned sektsioonid ei allunud üldse Kommuuni otsusele ning protesteerisid selle vastu. Nende lojaalset tegevust iseloomustab ka vangistatute arv: 6. juunil - 1310, 26. juunil - 1247.⁵ 19. juunil - 1342, 26. juunil - 1247.⁵

Seega oli kujunenud teatud tasakaal demokraatlike ja mõõdukate sektsioonide vahel. Seda arvestasid jakobiinid ning ei

¹ Karl Marx, Louis Bonaparte'i kahesakulises brümmär, Karl Marx ja Friedrich Engels, Valitud teosed kahes köitis, I, Tallinn, 1957, lk. 206

² A. B. Манфред, Революция в русской и советской империи, "Новая и новейшая история", 1966, № 2, lk. 63-64

³ A. Лобуш, Санкюлоты, lk. 41

⁴ Старосельский, lk. 102

⁵ A. Лобуш, Санкюлоты, lk. 45-46

oli "...näiliku rahvusliku üksmeele kunstlik manifestatsioon."¹
32 sektsiooni võtsid konstitutsiooni vastu entusiastlikult, kuid
16 sektsiooni ei olnud rahul selle poliitilise ja sotsiaal-ma-
jandusliku korraldusega.² Kuid kodanliku revolutsiooni poolt sün-
nitatud konstitutsioon ei saagi kaugemale minna.

Rahvusvaheline olukord ja Prantsusmaa sisepoliitiline olu-
kord ei lubanud konstitutsiooni antud momendil ellu viia. Välis-
riikide interventsioon tugevnes. Prantsusmaa jäi rahvusvaheliselt
isoleerituks. Laienes ka kontrrevolutsiooniline mäss Vendées ja
mujal departemangudes.

Robespierre mõistis seda ohtu. Tema arvates oleks Lyoni ,
Marseille' ja Bordeaux' kontrrevolutsioonilistele mässudele sar-
naselt voolanud veri ka Pariisis, kui laiade rahvahulkade üles-
tõus poleks seda ennetanud. Ning Robespierre rõhutas, et 31. mai -
2. juuni ülestõus oli "...vältimatu, kuna muidu oleks vabadus Pa-
riisis hukkunud..."³

¹ A. Cодыш, Cанкционированно, lk. 61

² Сенсация, lk. 65

³ М. Роденберг 3., lk. 7-8 (воле жандармерии клубы 8. июня (1793))

LÕPPSÕNA

Generaalstaatide kokkukutsumisega 1789.a.alustas Arras' linna kolmanda seisuse saadik Maximilien Robespierre oma esimesi samme suurel poliitilisel areenil. Bastille' vallutamine näitas talle rahvaliidumise suurt jõudu. Asutavas Kogus püüdis ta igati kaitsta rahvast ning tema õigusi. Ta astub teravalt välja tsensusliku valimissüsteemi vastu, mis jättis valimisõigusest ilma "passiivsed" kodanikud ning propageeris üldist valimisõigust. Temast sai Jakobiinide Klubi poliitiline juht, see klubi vabanes pikkamööda oma kirevast koosseisust ning muutus üheks tähtsamaks poliitiliseks klubiks kogu Prantsusmaal.

Robespierre õppis revolutsioonilt, õppis rahvalt, tema vaated kujunesid välja revolutsiooni süvenemisega. Peaaegu alati oskas ta õigesti hinnata mitmesuguseid poliitilisi sündmusi (muidugi oma sotsiaalse rühmituse vaatevinklist). Seoses kuninga põgenemisega esitas ta Rahvuskogule julge süüdistuse, et kuninga põgenemine on Rahvuskogu kogu eelneva tegevuse tagajärjeks.

Kui parempoolsed rühmitused ja tsentr Seadusandlikus Kogus asusid ägedalt sõda propageerima, siis leidsid nad põhjaliku vastulöögi jakobiinidelt. Oma kõnedes Jakobiinide Klubis 1791.a. detsembris ja 1792.a. algul tõestas Robespierre ettenägelikult, et sõda on vaja ainult kuningale monarhia taastamiseks ning kuulutas rahva tõeliseks vaenlaseks sisemise kontrrevolutsiooni. Peale sõja kuulutamist žirondiinide poolt

andis Robespierre revolutsioonile sügava analüüsi ning näitas abinõud, kuidas muuta see sôda revolutsiooniliseks sõjaks.

1792.a. hilissuvel süvenesid Robespierre'i vabariiklikud vaated, temast sai 10. aug. ülestõusu üks poliitilistest juhtidest. Robespierre näitas põhjused, mis viisid revolutsiooni ummikusse ning teed, kuidas sellest ummikust välja pääseda. 10. aug. ülestõusu viisid läbi Pariisi sektsioonid koos föderaatidega. Robespierre hakkas tegutsema Pariisi Kommunis, kes suutis organiseerida vastulöögi interventidele.

Kuid 10. aug. ülestõus rahuldab ainult teatud sotsiaalse rühmituse - žirondiinide nõudmised ning peatselt muutusid nad kontrrevolutsiooniliseks jõuks. Alates 1793.a. ägenesid sankülotide rünnakud žirondistliku Konvendi vastu, kes seisis vastu nende poliitilistele ja sotsiaalsetele taotlustele. Ägenes ka võitlus jakobiinide ja žirondiinide vahel: Robespierre ja Marat ründasid neid tervavalt, paljastades nende kontrrevolutsioonilisust, nad hakkasid toetama Pariisi sektsioonide nõudmisi reeturitest saadikute ärakutsumiseks Konvendist. Sankülotide liikumise surve ning jakobiinide toetusel oli Konvent sunnitud dekreeteerima 1793.a. mais 1. maksimumi. Kuid poliitilise kriisi lahendas alles 31. mai-2. juuni ülestõus, mille viisid läbi Pariisi sankülotid.

Jakobiinidest tunnistas revolutsioonilist meetodit kõigepealt Marat, kes mõistis, et Pariisi sankülotide aktiivsus tagab Konvendi puhastamise žirondiinidest. Ja vastavalt sellele asus ta ka tegutsema. 2. juuniks oli Pariisi sankülotide liikumine muutunud niivõrd võimsaks, et Konvent pidi para-

tamatult dekreeteerima nende nõudmised. Ülestõusu võiduga said võimule jakobiinid, mis oli eelduseks nende diktatuuri kujunemisele. Seega oli Pariisi sankülottide liikumine selleks jooks, mis võimaldas jakobiinidel rajada oma diktatuuri ning moodustas selle sotsiaalse baasi. A. Soboul rõhutab korduvalt, et 31. mai - 2. juuni ülestõusu ^{võidu} tagas sankülottide aktiivsus.

Jakobiinide revolutsioonilis-demokraatliku diktatuuri rajamisega lahendati kodanlike meetodite abil mitmed probleemid, mille eest tõotavad massid olid võidelnud 1789. a. 14. juulist alates (agraarküsimus jt.) Kuid sankülottide sotsiaalsed nõudmised jäid põhiliselt rahuldamata ning siit algaski nende eemaldumine jakobiinidest, mis tegi võimalikuks 9. termidoori kontrrevolutsioonilise riigipöörde.

Робеспьер и якобинцы с свержения короля до
установления якобинской диктатуры (август
1792 г. — июнь 1793 г.)

Р е з ю м е

Созывом Генеральных Штатов в 1789 году сделал депутат третьего сословия города М. Робеспьер Аррас свои первые шаги на великой политической арене. Взятие Бастилии помогло ему увидеть большую силу народного движения. В Учредительном собрании он старался всячески защищать народ и его права. Он резко выступает против цензовой избирательной системы, которая лишила права голосования "пассивных" граждан и пропагировал всеобщее избирательное право. Он стал политическим вождем Якобинского клуба, постепенно этот клуб избавился от пестроты своего состава и превратился в один из самых значительных политических клубов во всей Франции.

Робеспьер учился у революции, у народа, его взгляды формировались с углублением революции. Почти всегда он умел дать правильную оценку разным политическим событиям (с точки зрения своей социальной группы, разумеется). В связи с бегством короля он бросил в лицо Национальному собранию смелое обвинение в том, что бегство короля являлось результатом всей предыдущей деятельности Национального собрания.

Когда правые группировки и центр Законодательного собрания стали яростно пропагировать войну, они получили

основательный отпор от якобинцев. В своих выступлениях в Якобинском клубе в декабре 1791 г. и в начале 1792 г. Робеспьер доказал предусмотрительно, что война нужна только королю для восстановления монархии и объявил подлинным врагом народа внутреннюю контрреволюцию. После объявления войны жирондинами Робеспьер дал глубокий анализ революции и указал меры, как превратить эту войну в революционную войну.

Поздним летом 1792 г. республиканские убеждения Робеспьера углубились, он стал одним из политических руководителей восстания 10 августа. Робеспьер указал причины, которые загнали революцию в тупик, а также выход из этого тупика. Восстание 10 августа было проведено Парижскими секциями совместно с федератами. Робеспьер стал действовать в Парижской коммуне, которая сумела организовать отпор интервентам.

Но восстание 10 августа удовлетворило лишь требования определенных социальных групп — жирондистов и вскоре они стали контрреволюционной силой. Начиная с 1793 г. стали все яростнее нападки санкюлотов против жирондистского Конвента, который противостоял их политическим и социальным стремлениям. Обострилась также борьба между якобинцами и жирондистами. Робеспьер и Марат резко нападали на них, разоблачая их контрреволюционность; они стали поддерживать требования Парижских секций об отзыве из Конвента предательских депутатов. Под напором движения санкюлотов, которых поддерживали якобинцы, Конвент был вынужден декретировать в мае 1793 года первый максимум. Но политический кризис разрешило

лишь восстание 31 мая - 2 июня, проведенное Парижскими санкюлотами.

Из якобинцев революционный метод признавал прежде всего Марат, который понимал, что активность Парижских санкюлотов гарантирует очистку Конвента от жирондистов. В соответствии с этим он и стал действовать. К 2 июня движение Парижских санкюлотов стало настолько мощным, что Конвенту пришлось неизбежно декретировать их требования. В результате того, что восставшие одержали победу, власть перешла в руки якобинцев, что явилось предпосылкой образования их диктатуры. Таким образом, именно движение парижских санкюлотов было той силой, которая позволила якобинцам установить свою диктатуру и составляла её социальную базу. А.Собуль неоднократно подчеркивает, что восстание 31 мая - 2 июня являлось именно результатом активности санкюлотов.

С установлением революционно-демократической диктатуры якобинцев были разрешены буржуазными методами многие проблемы, за которые боролись трудящиеся массы с 14 июля 1789 г. (аграрный вопрос и др.). Но социальные домогания санкюлотов в основном удовлетворены не были и отсюда берет начало раскол между ними и якобинцами, в результате чего стал возможным контрреволюционный переворот 9 термидора.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. M a r k s i s m i - l e n i n i s m i k l a s s i k u d

Marx, Karl, Kodanlus ja kontrrevolutsioon, Karl Marx ja Friedrich Engels, Valitud teosed kahes köites, 1., Tallinn, 1957, lk. 46-49

= K. Marx, Kodanlus

Marx, Karl, Louis Bonaparte'i kaheksateistkümnes brümaa, Karl Marx ja Friedrich Engels, Valitud teosed kahes köites, 1., Tallinn, 1957, lk. 185-265

Engels, Friedrich, Sotsialismi arenemine utoopiast teaduseks, Karl Marx ja Friedrich Engels, Valitud teosed kahes köites, 2., Tallinn, 1960, lk. 74-127

Lenin, V.I., Kontrrevolutsioon asub pealetungile ("Ilma rahvata jakobiinlased"), Teosed, 24. kd., lk. 492-494

Lenin, V.I., Rahva petmisest vabaduse ja võrdsuse loosungitega, Teosed, 29. kd., lk. 311-346

= V.I. Lenin, Rahva petmisest

2. A l l i k a d

Марат, Жан Поль, Избранные произведения, том I - 3,
Москва, 1956

= Ж.П.Марат 1-3

Революционное правительство во Франции в эпоху Кон-
вента (1792-1794), Сборник документов
и материалов, Москва, 1927

= Правительство

Робеспьер, Максимилиан, Избранные произведения в трех
томах, отв. ред. В.П. Волгин, Москва,
1965

= М.Робеспьер 1-3

3. E r i a l a n e k i r j a n d u s

Алексеев-Попов, В.С. и Баскин, Ю.Я., Проблемы истории
якобинской диктатуры в свете трудов
В.И. Ленина, Из истории якобинской дик-
татуры, труды межвузовской научной
конференции по истории якобинской
диктатуры, Одесса, 1962, стр. 21-154

= В.С. Алексеев-Попов и Ю.Я. Баскин

Верцман, И.Е., Судьба и современная проблематика нас-
ледия Жан Жак Руссо, Французский еже-
годник, Москва, 1963, стр. 29-60

Владимирова, Н.И., Якобинский клуб в дни Вареннского
кризиса лета 1791 г., Из истории яко-
бинской диктатуры, труды межвузовской
научной конференции по истории якобин-
ской диктатуры, Одесса, 1962, стр. 223-262

= Н.И. Владимирова

Волгин, В.П., Развитие общественной мысли во Франции в XVIII веке, Москва, 1958

= В.П. Волгин

Всемирная история, том VI, Москва, 1959

= Всемирная история

Гавриличев, В.А., Н.М. Лукин и его роль в развитии советской историографии Великой французской революции, Французский ежегодник, 1964, Москва, 1965, стр. 254-273

= В.А. Гавриличев

Гордон, А.В., Роль парижских секций и их центрального революционного комитета в восстании 31 мая - 2 июня 1793 г., Французский ежегодник, 1963, Москва, 1964, стр. 41-61

= А.В. Гордон

Деборин, А.М., Социально-политические учения нового времени, т. I, Москва, 1958

Дунаевский, В.А., Великая французская революция в советской историографии (1917-1941 гг.), История и историки, историография всеобщей истории, Москва, 1966, стр. 45-88

Захер, Я.М., Движение "бешеных", Москва, 1961

Захер, Я.М., К вопросу о значении взглядов Анаксагора Шометта для предьстории социалистических идей, Французский ежегодник, 1961, Москва, 1962, стр. 95-108

Левандовский, А. Дантон, Москва, 1964

= А. Левандовский, Дантон

Левандовский, А., Робеспьер, Москва, 1965

= А. Левандовский, Робеспьер

Лукин, Н. М., Максимилиан Робеспьер, Избранные труды, т. I,
Москва, 1960, стр. 15-156

= Н. М. Лукин

Манфред, А. З., Великая французская буржуазная революция
XVIII века, Москва, 1956

= А. З. Манфред, Революция

Манфред, А. З., Жан Поль Марат - друг народа, Очерки исто-
рии Франции XVIII-XIX вв., Москва, 1961,
стр. 9-58

= А. З. Манфред, Марат

Манфред, А. З. Максимилиан Робеспьер (к двухсотлетию со
дня рождения), Очерки истории Франции
XVIII-XIX вв., Москва, 1961, стр. 108-188

= А. З. Манфред, Робеспьер

Манфред, А. З., Робеспьер в русской и советской исторогра-
фии, "Новая и новейшая история", 1966,
№ 2, стр. 56-64

Манфред, А. З., Споры о Робеспьере, Очерки истории Франции
XVIII-XIX вв., Москва, 1961, стр. 59-107

Ревуненков, В. Г., Марксизм и проблема якобинской диктату-
ры (историографический очерк), Ленинград,
1966

= В. Г. Ревуненков

Серебрянская, Е.З., Об эволюции мировоззрения М.Робеспьера, Из истории якобинской диктатуры, труды межвузовской научной конференции по истории якобинской диктатуры, Одесса, 1962, стр.263-316

= Е.З.Серебрянская

Собуль, А., Классы и классовая борьба во время французской революции, Из истории Великой буржуазной революции 1789-1794 годов и революция 1948 года во Франции, Москва, 1960, стр.25-65

= А.Собуль, Классы и классовая борьба

Собуль, А. Революционные комитеты парижских секций (1793-1794), Французский ежегодник, 1958, Москва, 1953, стр.153-164

Собуль, А. Робеспьер и народное движение в 1793-1794 годах, Из истории Великой буржуазной революции 1789-1794 годов и революция 1848 года во Франции, Москва, 1960, стр.134-154

= А.Собуль, Робеспьер

Собуль, Альбер, Парижские санкюлоты во время якобинской диктатуры, народное движение и революционное правительство 2 июня 1793 года - 9 термидора II года, Москва, 1966

= А.Собуль, Санкюлоты

Собуль, Альбер, Руссо и якобинизм, Французский ежегодник, 1964, Москва, 1965, стр.35-49

= А.Собуль, Руссо и якобинизм

Старосельский, Проблема якобинской диктатуры, Москва, 1930

= Старосельский

Французская буржуазная революция 1789-1794, под ред.

В.П. Волгина и Е.В. Тарле, Москва-Ленинград,

1941

= Французская революция

Фридланд, Ц., Дантон, Москва, 1965

= Ц. Фридланд

SISUKORD

Sissejuhatus		lk.	2
1.peatükk.	Revolutsioon ja Jakobiinide Klubi Asutava Kogu perioodil		7
2.peatükk.	Robespierre ja jakobiinid kuningavõimu kukutamisel		29
3.peatükk.	Jakobiinid ja sankülotid peale kuningavõimu kukutamist		45
4.peatükk.	Sankülotid ja jakobiinid 1793.a.31.mai-2.juuni ülestõusu päevil		65
Lõppsõna	Робеспьер и якобинцы с свержения короля до установления якобинской диктатуры (август 1792 г. - июнь 1793 г.) Резюме.		87
Kasutatud kirjandus			93